

Povezanost elektroničkih medija s fizičkom aktivnošću djece osnovnoškolske dobi

Borovec, Marta

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:598387>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-05**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

**MARTA BOROVEC
DIPLOMSKI RAD**

**POVEZANOST ELEKTRONIČKIH MEDIJA
S FIZIČKOM AKTIVNOŠĆU DJECE
OSNOVNOŠKOLSKE DOBI**

Zagreb, lipanj 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(Zagreb)

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Marta Borovec

Tema diplomskog rada: Povezanost elektroničkih medija s fizičkom aktivnošću djece osnovnoškolske dobi

MENTOR: doc. dr. sc. Srna Jenko Miholić

Zagreb, lipanj 2020.

Sadržaj

1. Uvod.....	5
1.1. Mediji	5
1.2. Pozitivne i negativne strane elektroničkih medija.....	7
1.3. Povezana istraživanja	8
2. Razvoj djece	16
3. Metodologija istraživanja.....	19
3.1. Ciljevi istraživanja.....	19
3.2. Hipoteze	20
3.3. Uzorak.....	21
3.4. Instrumentarij (Anketni upitnik)	22
3.5. Metode prikupljanja podataka	23
3.6. Metode obrade podataka	23
3.7. Ograničenja	24
4. Rezultati	24
4.1. Analiza valjanosti.....	24
4.2. Deskriptivna analiza.....	24
4.3. Korelacijska analiza	32
4.4. Diskriminacijska analiza	36
5. Rasprava	42
6. Zaključak.....	47
7. Literatura	50
8. Prilog 1.....	53
IZJAVA.....	61

Sažetak

Neprestano širenje medija koje je osobito ubrzao razvoj novih tehnologija, dovelo je do kompletnog preuzimanja masovnosti kao medijskog glavnog obilježja. Iako njihova promocija uključuje razne zanimljive i pozitivne principe, i dalje se u sve većoj mjeri istražuje i dokazuje loše djelovanje medija. Kako medijima podliježu najviše mladi, a onda i djeca, nužno je obraniti ulogu roditelja, učitelja i okoline naspram takvih suodgajatelja. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi učestalost korištenja elektroničkih medija kod djece od prvog do četvrtog razreda osnovne škole, zatim intenzitet bavljenja određenim fizičkim aktivnostima te u kojoj mjeri roditelji svojoj djeci ograničavaju pristup elektroničkim medijima i na koje aktivnosti ih u slobodno vrijeme potiču. U znatno većem postotku roditelji ograničavaju svojoj djecu pristup elektroničkim medijima te ih upravo takvi roditelji i potiču da se druže s obitelji i prijateljima, borave u prirodi, bave se fizičkom aktivnošću, čitanju knjige te uče nešto novo izvan školskog konteksta unatoč tome što ono ne predstavlja omiljenu dječju aktivnost. Rezultati upućuju na važnost roditeljskog nadzora kada je u pitanju korištenje elektroničkih medija od strane djece te na pozitivne učinke koje roditeljski nadzor ima u smislu poticanja djece na korisne, društveno poželjne, tjelesno aktivne i zdrave aktivnosti.

Ključne riječi: elektronički mediji, fizička aktivnost, slobodno vrijeme, roditelji, osnovna škola

Summary

The constant expansion of the media which additionally accelerated with development of technology, led to mass media as one of its main characteristics. Even though their promotion includes all kinds of interesting and positive sides, still the poor media functioning is being investigated and proved. Young people, as well as the children, resort to the media the most, therefore it is necessary to defend the role of the parents, teachers and the environment versus co-educators such as the media. The aim of this study was to determine frequency of electronic media use by children from first to fourth grade of primary school. Furthermore, to determine the intensity of children's engaging in certain physical activities and the extent to which parents restrict their children's access to electronic media as well as the activities they encourage children to do in their free time. A significantly higher percentage of parents restrict their children's access to electronic media and such parents encourage their children to hang out with family and friends, spend more time on fresh air, do some physical activities, read some books or learn something unrelated to school content even though that is not children's favorite activity. The results indicate the importance of parent's control when it comes to children's use of electronic media and the positive effects that parental control has in terms of encouraging children to useful, socially desirable, physically active and healthy activities.

Key words: electronic media, physical activity, spare time, parents, primary school

1. Uvod

Život danas gotovo je nezamisliv bez medija koji nam prenose različite poruke i izvještavaju nas o mnogobrojnim sadržajima. Razvojem tehnologije i mediji počinju rasti, postaju sve raznovrsniji, poprimaju nove forme i iz realnog sve više prelaze u virtualni prostor. Na ovaj način dostupni su svakom čovjeku, tako da danas, više nego ikada prije imaju obilježje masovnosti, zbog čega se i nazivaju masovni mediji. Prema Labaš, Marinčić (2016) masovni mediji su prenosioci informacija koji ujedno odgajaju, obrazuju i zabavljaju, ali i manipuliraju, oblikuju mišljenja, nameću određene dnevne teme te su jednostavno sastavni dio života. Premda su nekada uglavnom služili u informativne i obrazovne svrhe, mediji danas sve više postaju posrednikom i pružateljem zabavnih sadržaja. Razvojem novih tehnologija i njihovom širokom primjenom u općoj populaciji i medijski sadržaji, posebno oni u elektroničkom obliku, sve lakše dolaze do svih društvenih skupina, pa i onih najmlađih. U tom smislu, iznimno je važno propitivati sve aspekte povezanosti korištenja elektroničkih medija s razvojem djece od njihove najranije dobi. Iako obrazovanje i školstvo zahtijevaju i potiču načine korištenja medija koji služe kao izvor znanja te pospješuju učenje, ipak zabavna uloga medija sve više počinje rasti i preuzimati dominaciju nad onom obrazovnom. To je vjerojatno jedan od ključnih razloga zbog kojeg se povećava korištenje medija do razine propitivanja štetnih utjecaja konzumacije medijskih sadržaja i vremena provedenog u takvim aktivnostima. Masovnom utjecaju medija teško se odupiru i odrasli, a kamoli djeca koja postaju njihov najveći konzument. Iz tog razloga, postaji sve veća potreba za medijskom pismenošću koju najprije trebaju usvojiti odrasli kako bi to znanje mogli prenijeti na mlađe.

Da bi razumjeli koliki je utjecaj medija na društvo i javnost, važno je prije svega objasniti definiciju i ulogu različitih vrsta medija koja danas postoje, od tiskanih do elektroničkih.

1.1. Mediji

Riječ medij latinskog je podrijetla (lat. *medius* – srednji, u sredini). Može se reći da su mediji postali središtem naše svakodnevice pa ih se često naziva „četvrtom vlašću“ ili prema Marshallu

McLuhanu „čovjekovim proizvođačima“ (Labaš, Vizler, 2011, prema Labaš, Marinčić, 2016). Oslanjajući se na leksikon radija i televizije, medij označava sredstvo za prijenos poruka, vijesti, obavijesti i sl., širem krugu ljudi, neovisno o dobi, spolu, rasi, imovini, obrazovanju, nacionalnosti. Zbog toga što su namijenjeni javnosti i svima su dostupni, nazivamo ih masovnim medijima (eng. *mass media*), odnosno sredstvima masovne komunikacije. „Čitatelji novina, slušatelji radijskih postaja, gledatelji televizije ili korisnici interneta, svakodnevno primaju ogromnu količinu informacija. Sva zbivanja putem medija publici prenose novinari koji su „oči i uši“ milijuna primatelja masovnih medija“ (Malović, 2005, prema Labaš, Marinčić, 2016: 3). Od nastanka medija te sukladno tehnološkim napredcima, mediji se počinju sve brže širiti zbog čega postaju glavni posrednici pa čak i stvaratelji javnog mnijenja. Upravo utjecaj medija i važna uloga koju imaju u društvu rezultiralo je čestim javnim raspravama o značajkama i funkcijama medija, istraživačkim radovima i teorijama masovnih komunikacija.

Mediji se dijele na: a.) tiskane b.) elektroničke i c.) nove medije (Huzak, 2015). Knjige, dnevne, tjedne, polumjesečne ili mjesečne periodike, odnosno novine, magazini i časopisi pripadaju tiskanim medijima koje danas koriste uglavnom starije dobne skupine. Elektronički mediji su prema leksikonu radija i televizije te Zakonu o elektroničkim medijima (NN 153/09, 84/11, 94/13, 136/13), audiovizualni i radijski programi, elektroničke publikacije (npr. web portali, web izdanja dnevnih novina i sl.) čija je djelatnost prijenos, odnosno emitiranje i/ili objavljivanje raznovrsnih informativnih, obrazovnih ili zabavnih sadržaja namijenjenih javnosti. Računalo, *tablet*, *laptop*, mobitel, *smart TV* i ostali elektronički uređaji, posrednici su najzastupljenijeg novog medija, odnosno interneta. Uporabu elektroničkih i novih medija dodatno pospješuje tehnološki napredak zbog čega su danas oni izrazito aktualni. Autori UNICEF-ovog istraživanja „prekini lanac“ (2010) koji proučavaju pojavu interneta i suvremena informatička dostignuća, sve rođene od 1997. godine pa nadalje nazivaju net-generacijom, prvom generacijom okruženom računalima, internetom i videoigrama.

Govoreći o utjecaju medija, mnogi znanstvenici bave se upravo odnosom djece spram medija. U najranijoj dobi, djeca uče o svemu što ih okružuje stoga ne čudi činjenica kako djeca zapravo o samom korištenju elektroničkih medija znaju više nego odrasli. Radi nedostatka znanja o samoj primjeni i utjecajnosti elektroničkih medija, roditelji zaostaju u odnosu na medije kao odgajatelje novih generacija. Zbog raznolikog sadržaja kojeg mediji nude, bilo obrazovnog,

informativnog ili zabavnog, mediji mogu imati svoje dobre i loše učinke. „Razvoj elektroničkih medija, njihova interaktivnost i veće mogućnosti komuniciranja, uz mnoge prednosti i zanimljiv način učenja, predstavlja vrlo velik rizik za sve, a ponajviše za djecu i mlade“ (Robotić, 2015: 81). Nije nepoznato da su i djeca i mladi naklonjeni prekomjernoj uporabi medija zbog čega dolazi do razvoja ovisnosti i sve češćeg elektroničkog nasilja. Čitava problematika vezana za elektroničke medije, u fokusu je mnogih društvenih istraživanja, a najčešća su one koja se bave upravo položajem medija u životu djece i mladih.

1.2. Pozitivne i negativne strane elektroničkih medija

Uz mnoge štetne učinke, nedostatke i negativne posljedice, mediji ipak u svojem primarnom služenju imaju i koristan, kvalitetan i pozitivan utjecaj. Naravno da to ovisi o vremenu provedenom koristeći različite medije, kontekstu u kojem se određeni mediji koriste, sadržaju koji se pretražuje, ali i o interesima i karakteristikama svakog pojedinca. „Mediji nisu sami po sebi prirodno dobri ili loši: radi se o tehnologiji koju se može koristiti na različite načine“ (Kolucki, Lemish, 2013: 9). Mnogo je televizijskih i radijskih programa, internetskih stranica, časopisa za djecu koji su okrenuti obrazovnom karakteru i iz kojih djeca lakše uče i tako se intelektualno razvijaju. Primjerice, „obrazovne televizijske emisije kod predškolaca dokazano potiču spremnost za školu, ranu pismenost te djelotvorno poučavaju određenim elementima nastavnog programa“ (Kolucki, Lemish, 2013: 9). Ipak, mediji su sredstvo komunikacije, stoga je nedvojbeno da određeni mediji mogu pospješiti interakciju te doprinijeti socijalizaciji djece i razvoju društva i društvenih normi. Iako sve manje i dalje se koriste tiskani mediji, dok elektronički mediji poput računala, *laptopa*, *tableta* i mobitela kao glavni posrednici interneta, pored učitelja postaju sekundarni izvor znanja. Primjetnu ulogu imaju i u povećanju zainteresiranosti djece za sadržajem pa se učitelji služe *kahoot*-om, *wordwall*-om te ostalim online platformama preko kojih učenici kroz igru i zabavu, upijaju nastavni sadržaj. Dječja kreativnost i mašta može se očitovati i u stvaranju različitih medijskih sadržaja. „Videokamere i programi za montažu još su donedavno bili teško dostupni i skupi, ali danas velik broj djece ima pametne telefone s mogućnostima snimanja slike i zvuka.“ (Agencija za elektroničke medije i Ured UNICEF-a za Hrvatsku, 2018: 13)

Mediji su korisni i kontekstu prostorne udaljenosti koja nas ograničava u komunikaciji s bliskim osobama. Zbog takve razdaljine među bliskim osobama, komunikacija je ograničena, stoga mediji pružaju rješenje kroz jednostavnu i korisnu upotrebu. Komunikacija na daljinu u dalekoj je prošlosti obuhvaćala dugotrajan proces koji je nerijetko rezultirao neuspješnim prijenosom poruke. U davnoj je povijesti sve počinjalo od glasnika, zatim goluba pismonoše pa poštara i jednog klika mišem da bi poruka bila prenesena. Danas je najprisutniji oblik komunikacije preko društvenih mreža putem kojih ne samo što se može održati, već i ostvariti kontakt s ljudima koji su fizički udaljeni. Kako bi takva komunikacija bila ostvarena, najveću ulogu u prijenosu obavijesti/informacije/poruke ima internet. Prema istraživanjima (GFK, 2011), upravo internet čini sredstvo komunikacije kojem ljudi u Hrvatskoj najviše vjeruju. Za razliku od ostalih medija osobito tiskanih, internet pruža brzu i laku dostupnost informacija, zabavu, razonodu, povećanu motivaciju djece i odraslih za učenjem te jednostavnu komunikaciju bez obzira na fizičku udaljenost. „Internet poboljšava vještine pisanja kod djece i mladih te potiče razvoj kreativnosti, ali i razvoj strategija rješavanja problema i selekcije informacija.“ (Robotić, 2015: 82) Naravno, tehnološki napredak pa tako i razvoj elektroničkih uređaja i interneta kreće se u smjeru poboljšanja kvalitete života, stoga je važno prepoznati učinkovitu ulogu koje nam takvi mediji pružaju.

1.3. Povezana istraživanja

Istraživanja su sastavni dio svakog proučavanog područja pa tako i utjecaj medija na djecu i mlade možemo promatrati s različitih gledišta. Osim komunikologije, tom se problematikom bavi i sociologija, pedagogija, psihologija i slično. To su grane koje prepoznaju sve veću medijsku rasprostranjenost i funkcionalnost zbog čega se uvlači u razvoj djece i život mladih. Zanimanje istraživača za proučavanje obrazovne, ali i zabavne svrhe medija u životu djece i mladih, bilježi sve veći porast. Različite profesije i djelatnosti zauzimaju svoj stav o utjecaju medija na različite aspekte razvoja ličnosti i u različitim fazama životnog razvoja. Upravo je zbog toga, kada se raspravlja o ulozi medija, zanimljiv utjecaj na život djece i mladih. Prema agenciji za zaštitu osobnih podataka Republike Hrvatske, djeca se smatraju „najranjivijom“ skupinom korisnika medija jer mediji ne samo da konkuriraju učiteljima i nastavnicima, već i roditeljima. Premda je posljednjih godina pažnja istraživača usmjerena k medijima, rezultati

istraživanja ukazuju da „istraživači imaju podijeljena shvaćanja o djelovanju suvremenih medija na mlade“ (Maksimović, Stanisavljević Petrović, 2014: 476). Pregled dosadašnjih istraživanja o utjecaju medija na mlade poslužiti će kao uvod u postavljanje pitanja i hipoteza ovog istraživačkog rada.

Maksimović i Stanisavljević Petrović (2014) proučavale su teorijsko-metodološke zasnovanosti utjecaja medija na adolescente. Time su se osvrnule na nekoliko sastavnica. Koji su faktori iz skale „uloga medija u životu mladih“ (UMUŽM) koji opisuju refleksije adolescenata o ulozi medija te utjecaj društvene mreže (*Facebook*) na mlade. Izdvojeno je nekoliko čimbenika:

1. Čimbenici koji govore da su utjecaji medija spontani i bez precizno određenih odgojnih ciljeva i zadataka;
2. Čimbenici prema kojima su i suvremeni autori (Borovica i Kostović, 2011 prema Maksimović i Stanisavljević Petrović, 2014) ukazali na porast uloge medija u procesima odgoja i obrazovanja te tvrdnja da su suvremeni mediji, tehnološke i informacijske tehnologije i sredstva komunikacije “potisnuli škole”. Prema rezultatima, najveće opterećenje na ovom faktoru upravo čini prisutnost interneta u nastavi;
3. Svrha medija čijem utjecaju najviše podliježu adolescenti među kojima je vrlo česta pojava nasilja i nemogućnosti kontroliranja agresije.
4. *Facebook*, kao oblik društvene mreže na internetu gdje mladi provode mnogo vremena zbog čega može i negativno djelovati na njih.
5. i 6. stavka su internet te internet spram televizije, što proizlazi iz istraživanja utjecaja televizije na učenike (Marić-Jurišin i Marković, 2011 prema Maksimović, Stanisavljević Petrović, 2014) koje je pokazalo da često emitiranje nekog sadržaja, povećava zanimanja učenika za taj sadržaj. Ipak, ovim je istraživanjem utvrđena dominacija i veća prisutnost interneta u životima mladih u odnosu na televiziju.
7. *Chat* zbog kojeg dječja igrališta postaju prazna, a elektronički uređaji vrući.
8. stavka se odnosi na pretraživanje nevažnih činjenica na internetu.

Rezultati istraživanja potvrdili su pretpostavku da među svim medijima, adolescenti najviše koriste internet. Utvrđeno je i da mediji utječu na razvoj antisocijalnog ponašanja, da nasilje i agresija postaju sve češći, da uzor mladima postaju poznate ličnosti koje se putem medija promoviraju, da djeca imaju uvid u to kako je internet neophodan za ostvarivanje nastave te da su zbog prekomjernog izlaganja medijima djeca sve manje fizički aktivna. Uz to, utvrđeno je da društvena mreža *Facebook* ima negativan utjecaj na mlade. (Maksimović, Stanisavljević Petrović, 2014)

U svrhu prevencije elektroničkog nasilja, UNICEF je u suradnji s hrabrim telefonom u sklopu školskog preventivnog programa „prekini lanac“ proveo istraživanje „Iskustva i stavovi djece, roditelja i učitelja prema elektroničkim medijima.“ U istraživanju je sudjelovalo 5.215 učenika viših razreda (od 5. do 8.), 2.484 roditelja i 759 učitelja. Rezultati istraživanja pokazali su da 96% učenika ima vlastiti mobitel, 95% ima računala u kućanstvu te pristup internetu od kuće ima 85% učenika. Činjenicu da djeca o elektroničkim medijima znaju puno više nego odrasli podupire i rezultat da udio djece od 48,3% svakodnevno koristi internet, dok roditelja koristi 34,71%. Obzirom na raznoliki sadržaj koji mediji nude, ispitana je i svrha korištenja interneta gdje je dobiveno da su omiljene aktivnosti učenika na internetu pretraživanje zabavnih sadržaja i druženje u virtualnom svijetu. To podupire činjenicu da je zabava koju mediji pružaju nadmašila njihovu obrazovnu ulogu. Što se tiče stavova učenika, roditelja i učitelja prema elektroničkim medijima, i djeca i odrasli znaju da je internet izuzetno koristan, ali s druge strane i opasan.

Udruga CINAZ za izvannastavne i izvanškolske aktivnosti u Zadru u suradnji s prof. dr. sc. Z. Milišom i suradnicima, 2008. je godine prema uzoru na pozitivna iskustva sličnih projekata u Francuskoj, Kanadi i SAD-u, pokrenula projekt „10 dana bez ekrana“. Pretpostavka takvog projekta bila je pretjerana konzumacija i ovisnost mladih o medijima, dok je cilj bio potaknuti kritičko razmišljanje koje će odvući pažnju s manipulativnog sadržaja često vidljivih na *Facebooku*, različitim *blogovima*, *chat* učionicama i sl. Primarni zadatak učenika bio je da tijekom 10 dana što duže izdrže bez televizora, mobitela i računala te da ih koriste isključivo u obrazovne svrhe. Učenici su zajedno s roditeljima, u dnevnik upisivali koji su medij tog dana koristili, koliko dugo i u koju svrhu. Na kraju takvog projekta, uslijedila je radionica o dobrim i lošim stranama suvremenih medija. Za svaki dio dana u kojem nisu koristili navedene

elektroničke medije upisivali su po jedan bod te aktivnost koja je zamijenila takvo beskorisno „buljenje u ekran“. Najuspješniji su bili učenici s ostvarenih 10 bodova koji tijekom 10 dana niti jednom nisu upotrijebili navedene medije u nepotrebne svrhe. Cilj projekta bio je naučiti djecu živjeti s medijima, selektivno upotrebljavati i primati medijski sadržaj te poboljšali komunikaciju međusobno ali i s roditeljima. Tijekom projekta, roditelji su primijetili poboljšanu komunikaciju između sebe i djece, ali i među samom djecom. Jedan od zaključaka projekta je da je medijski odgoj neophodan.¹

Agencija Gfk (*Growth from Knowledge*) povela je istraživanje pod nazivom „Youth online 2011“ koje je pokazalo da 85% mladih koristi internet, dok je u urbanoj sredini taj postotak porastao na 95%. Rezultati pokazuju kako su najčešće aktivnosti komuniciranje putem interneta (*e-mail* - preko 80%, društvene mreže - preko 70%, *chat* - preko 60%), prikupljanje informacija (praćenje novosti - preko 80%, traženje informacija - oko 80%) te je kod preko 50% mladih zastupljeno gledanje ‘*video clips-a*’ uz neke oblike učenja. Na *online*/surfanje internetom mladi potroše 2,5 sati, oko 50% mladih koristi internet putem mobitela, gotovo 80% koristi internet svakodnevno te ga gotovo svi, 96% koristi od kuće. Internet je medij kojem najviše vjeruju 48%, 29% ispitanika više vjeruje televiziji, 12% dnevnim novinama te 6% radiju. Kada je u pitanju gledanje televizije, mladi troše oko sat i pol (vikendom oko 2 sata) na gledanje televizije te preko sat vremena na razgovor preko mobitela. Po pitanju društvenih mreža, samo je 20% ispitanika koji nisu korisnici društvenih mreža, a čak 80% korisnika društvenih mreža su članovi *Facebook-a*, a još 10-ak% *Twittera* i *Linkedina*.

Labaš i Marinčić (2016) proveli su istraživanje kako bi ispitali koriste li djeca osnovnoškolske dobi, točnije u dobi od 13 i 14 godina, medije u informativne, odgojno-obrazovne ili zabavne svrhe, s pretpostavkom da u svakodnevnom životu djeca medije upotrebljavaju najviše u svrhu zabave.

Hipoteza je potvrđena te je dokazano kako 68,70% djece koriste medije zbog zabave, 21,80% u informativne svrhe, a zbog učenja 8,40%. Zbog komunikacije s prijateljima medije koristi 20% djece. Rezultati su pokazali da bez obzira na svrhu, djeca se uglavnom služe računalom, preko

¹ <http://www.neslanovac.hr/deset-dana-bez-ekrana>

60%, zatim televizijom preko 20%, 19% mobitelom te ostali postotak koristi *tablet*, radio i tisak. (Labaš i Marinčić, 2016.)

Uloga medija u svakodnevnom životu djece u Hrvatskoj predmet je istraživanja provedenog 2003. godine, autorice Ilišin V. na uzorku od 1000 učenika od 5. do 8. razreda. Kada su u pitanju aktivnosti djece u slobodnom vremenu, drugo mjesto na ljestvici, odmah nakon igranja i druženja s prijateljima 76,2% djece često gleda televiziju. Procjena čestog slušanja glazbe iznosi 69,4%, 45,9% slušanja radija, 28,1% gledanja filmove i videa te 27,2% igranja računalnih igrica. Gotovo sva ispitana djeca žive u kućanstvima koje imaju televizor, a dvije petine djece kod kuće ima računalo te se njime koristi njih 50%. Zabrinjavajuća je činjenica da djeca najviše gledaju programe za odrasle koji sadrže elemente uzbuđenja, a tek povremeno gledaju programe za djecu, neovisno o karakteru (zabavnom ili obrazovnom). Zbog toga što mediji imaju veliku ulogu u svakodnevnom životu djece, važna je i komunikacija o njihovom korištenju te sadržaju koji obuhvaćaju. Iz rezultata je vidljivo da su roditelji ti koji djeci nameću teme za razgovor pa teme poput škole i nastavnika, vlastite budućnosti, sporta i sportskih događaja te prijateljstva dominiraju u razgovoru s roditeljima. S druge pak strane, glazba, filmovi, knjige, prijateljstva te što bi željeli imati, teme su komunikacije među prijateljima i prijateljicama.

Obzirom na često igranje računalnih igrica koje učenici spominju prilikom navođenja aktivnosti na računalu, ona su postala polazišta mnogobrojnih istraživanja. Osim količine vremena provedene igrajući računalne igre, predmet istraživanja su i psihosocijalni, afektivni, kognitivni, pedagoški i socijalni učinci takvih igara. Tom problematikom bavio se Kovačević S. koji je svojim istraživanjem 2007. godine želio utvrditi kakva je uloga računalnih igara u ispunjavanju slobodnog vremena učenika starije osnovnoškolske dobi (5. do 8. razreda). Analizom rezultata utvrđeno je kako ukupno 71,3% učenika od petih do osmih razreda koristi računalo do 2 sata dnevno, dok 28,7% to čini više od dva pa čak i 3 sata dnevno. Iz rezultata je vidljivo kako najviše učenici osmih razreda, njih 63,8% računalo koristi za igranje računalnih igara, 54,7% sedmih te najmanje učenici šestih razreda 46,5%. Važno je napomenuti kako bez obzira na najčešću upotrebu računala, ne provode na njemu svi jednako vremena. Najviše učenika, njih 39% provede manje od jednog sata u igri računalnih igara, od jednog do dva sata ih provede 36,4%, od dva do tri sata 5,6%, više od 3 sata 11,8% te njih 7,2% tvrdi kako ne igraju računalne igre.

Nadalje, zbog sve veće zabrinutosti svjetske zdravstvene organizacije o pretilosti koja postaje globalnom epidemijom, autori Marshall, Biddle, Gorely, Cameron i Murdey u internacionalnom časopisu o pretilosti (*International Journal of Obesity*) 2004. godine objavili su meta-analizu pod nazivom „Povezanost korištenja medija, tjelesne masnoće i fizičke aktivnosti djece i mladih“. U radu su prikazani rezultati povezanosti gledanja televizije i igranja računalnih igara s tjelesnom masnoćom. Jedno od spomenutih istraživanja je provedeno na uzorku od 44 707 ispitanika iz različitih država; SAD, Kanda, Belgija, Japan, Australija, Kina, Francuska, Njemačka, Meksiko i Velika Britanija. Dobnoj skupini od 7 do 12 godina pripadalo je 46% ispitanika, od 13 do 18 godina 23% ispitanika te je samo 8% ispitanika koji su mlađi od 7 godina. Iako rezultati pokazuju statistički značajan odnos između gledanja televizije/igranja računalnih igara i tjelesne masnoće, autori navode činjenicu da 99% razlike u tjelesnoj masnoći može biti objašnjeno drugim faktorima, poput bioloških predispozicija, uvjeta života i sl. Nadalje, prikazani su rezultati povezanosti gledanja televizije i igranja računalnih igara s tjelesnom aktivnošću. Iduće navedeno istraživanje, provedeno je na uzorku od 143 235 ispitanika iz različitih država; SAD, Kanda, Panoeuropa, Belgija, Hong Kong, Njemačka, Island, Norveška, Sjeverna Afrika i Španjolska. Rezultati dobiveni proučavanjem povezanosti gledanja televizije i igranja računalnih igara s fizičkom aktivnošću ne pokazuju nikakvu statistički značajnu vezu. Razlog tome može biti kako će dijete zamijeniti gledanje televizije ili igranje računalnih igrica samo ako je ponuđena fizička aktivnost intenzivna i dinamička odnosno ako je fizička aktivnost s velikim opterećenjem. Dijete će rjeđe prekinuti gledanje televizije ili igranje računalnih igrica kada se radi o umjerenj fizičkoj aktivnosti (Marshall, Biddle, Gorely, Cameron, Murdey, 2004).

Još jedno američko istraživanje, objavljeno u *Pediatric Clinics of North America*, 2012. godine, autora Strasburger, Jordan i Donnerstein pokazuje kako djeca u dobi od 8 do 18 godina provode više od 4 sata dnevno gledajući televiziju, oko 2 i pol sata slušajući glazbu, sat i pol koristeći računalo te više od sat vremena igrajući video igre. Prema tome, djeca provode više od sedam sati dnevno koristeći različite vrste medija, što je gotovo jednako vremenu kojeg provedu u školi ili spavajući. Također, 75% djece posjeduje svoj vlastiti mobitel, 69% osobno računalo ili *laptop*, 79% *iPod* ili *mp3 player*, 80% igraću konzolu i 51% njih prijenosni uređaj za igranje. Gotovo svi, njih 93% koristi internet te više od 78% djece od 12 do 17 godina posjećuje društvene mreže i čita *blogove*. Zanimljiva je činjenica da u prosjeku dječaci prime oko 30

poruka dnevno, a djevojčice 80 poruka na dan. Na vršnjačko zlostavljanje ili maltretiranje preko poruka na mobitelu požalilo se 26% djece u dobi od 12 do 17 godina. Samo je 4% izreklo kako su slali neprimjerene vlastite fotografije, a njih 15% izjavilo je kako primilo poruke s takvim sadržajem.

Iako je podloga ovog istraživanja zdravlje na koje mediji utječu, razni spomenuti autori navode niz čimbenika koji postaju rizičnim kada su u pitanju mediji. Ističu kako je utjecaj medijskog nasilja na agresivno ponašanje u stvarnom životu jači od većine općeprihvaćenih rizika javnog zdravlja i gotovo je jednako snažan kao i povezanost između pušenja i raka pluća. Autori navode i kako priličan broj istraživanja ukazuju na seksualni sadržaj u medijima koji ne doprinosi samo stavovima i vjerovanjima adolescenata o seksu, već i njihovom seksualnom ponašanju, čime postaje jasno kako mediji postaju seksualnim odgajateljima te prednjače odgoju roditelja i obrazovnih ustanova. Osim u tom kontekstu, dodana je i problematika prekomjernog uzimanja cigareta, alkohola i droga koje mediji promoviraju i tako intrigiraju mlade. Popriličan je broj zabrinjavajućih faktora na koje mediji mogu imati značajan utjecaj; percepcija o sebi i svojem tijelu, promocija sjedilačkih aktivnosti, poremećaj prehrane (prekomjerna konzumacija grickalica tijekom korištenja medija), reklamiranje hrane, poremećaj spavanja, poremećaj pažnje, depresija i suicid. Nisu isključeni ni mediji fokusirani na roditelje dojenčadi koje uvjeravaju kako izloženost novorođenčadi TV-u ili videozapisima ubrzava učenje novorođenčadi. (Strasburger, Jordan, Donnerstein, 2012)

U prilog tome govore podaci iz istraživanja *Effect of Electronic Media on Children*. Autori meta-analizom različitih istraživanja ukazuju da djeca na gledanje TV-a utroše više od 2 sata dnevno. Vrijeme provedeno koristeći medije smanjuje količinu vremena za obavljanje drugih, zdravijih aktivnosti kao što su sport, fizička aktivnost, rad u zajednici, kulturne zanimacije i vrijeme provedeno s obitelji. (Ray, Ram Jata, 2010) Djeca koja promatraju nasilje u medijima pokazivati će specifično agresivno ponašanje, npr. udaranje te je više vjerojatno da će izvesti isto agresivno ponašanje. Stoga je takva izloženost medijskom nasilju pozitivno povezana s naknadnim agresivnim ponašanjem, idejama, uzbuđenjem i bijesom. Ray i Ram, Jata, 2010 naglašavaju kako djeca izložena nasilju u medijima imaju slabiji akademski uspjeh što štetno utječe na njihovo psihosocijalno prilagođavanje.

Također ističu kako prekomjerno gledanje TV-a u adolescenciji predstavlja rizičan faktor za razvoj depresije u starijoj životnoj dobi, a može biti i uzrokom razvoja poremećaja pažnje i hiperaktivnosti.

Gledanje nasilnog sadržaja na TV-u utječe na razvoj antisocijalnog ponašanja, osobito kod mlađe djece što rezultira socijalnoj izolaciji i sve privlačnijem nasilnom ponašanju. Ray i Ram Jata (2010) prema Dietz i Gortmaker (1985) izvijestili su da svaki dodatni sat gledanja televizije tjedno povećava rizik od pretilosti za 2%. U prilog tomu je i reklamiranje nezdravih prehrambenih proizvoda koje, osobito mlađa djeca, imaju tendenciju konzumirati gledajući TV ili koristeći bilo koji drugi elektronički medij. U nedostatku propisa koji ograničavaju oglašavanje nezdrave hrane, smanjenje gledanja televizije obećava i smanjenju prekomjernom unosu energije. Česta pojava različitih osoba i foto modela u medijima, mlade, osobito djevojke, potiče na želju za "savršenim izgledom" zbog čega dolazi do razvoja poremećaja prehrane. Rezultati sugeriraju promociju općeg zdravlja kroz suzdržavanje prikazivanja modela s nedovoljnom težinom te ukazivanjem na prednosti koje pružaju fizičke aktivnosti. Autori Ray i Ram Jata također navode niz istraživanja koja pokazuju snažnu povezanost između poruka masovnih medija i pušenja kod adolescenata. Isto tako, oglašavanje alkohola na različitim TV programima i reklamama povezano je s pozitivnim uvjerenjem o konzumaciji alkohola, ali i iniciranosti spolnog odnosa od strane mlađih adolescenata koji su skloni rizičnom seksualnom ponašanju, kao što je povećan broj partnera, neželjena trudnoća, prenosive infekcije i slično.

Nasuprot tome, Pearson, Braithwaite, Biddle, Sluijs i Atkin (2014) meta-analizom povezanosti sjedilačkog načina života i fizičke aktivnosti uočili su značajnu, ali malu negativnu povezanost između sjedilačkog načina života i tjelesne aktivnosti u djece i adolescenata. Suprotnosti su promatrane između specifičnih sjedilačkih ponašanja, uključujući korištenje interneta, gledanja TV-a i ostalih ekrana i fizičke aktivnosti. Informacijska tehnologija je u posljednjih nekoliko godina drastično evoluirala, znatno utječući na način na koji mladi komuniciraju i koriste medijske uređaje. Dok gledanje televizije spada u najčešću sjedilačku "aktivnost" slobodnog vremena, sve se više pristupa alternativnim platformama poput, mobitela, *tableta*, računala, koji su prenosivi i višefunkcionalni. Imajući u vidu videoigre koje uključuju aktivno kretanje, više se ne može zaključiti kako je sjedilački način života povezan s korištenjem takvih medija. Aspekti korištenja medija u mladim ljudima mogu imati i vrlo važnu ulogu u obrazovanju.

Primjerice, višeslojan pristup procjeni sedentarnosti, omogućiti će veće razumijevanje u načinima sjedenja i kako ono utječe na fizičku aktivnost i razvoj djece i mladih.

Upravo iz potrebe za razumijevanjem sve manjeg fizičkog kretanja i bavljenja sportom kod djece i mladih, Škegro, Čustonja, i Milanović s Kineziološkog fakulteta u Zagrebu, 2009. godine objavili su rad pod nazivom „Sport kao sadržaj slobodnog vremena djece i mladih“. Autori ukazuju na to kako je samo 17,65% učenika od 1. do 4. razreda osnovne škole uključeno u neki sportski klub, a od 5. do 8. razreda, njih 26,70%. Porazna je i činjenica da je na području grada Zagreba registrirano tek 40.000 sportaša mlađih dobni kategorija (mladi do 19 godina) što je tek oko 23% ukupne populacije te dobi na području grada Zagreba (Puhak, 2001 prema Škegro, Čusonja i Milanović, 2009). Kada je u pitanju uključenost učenika u rad školskih sportskih društava, od 1. do 4. razreda je uključeno 11,60% učenika, a od 5. do 8. njih 32,06%.

Po pitanju fizičke aktivnosti djece u gradskoj sredini, Joksimović i Joksimović (2019) u časopisu *Sport Mont* Crnogorske sportske akademije, objavljuju ispitivanje provedeno putem ankete kod 100 djevojčica i 100 dječaka u dobi od 10, 14 i 18 godina. Cilj rada bio je utvrditi koliko vremena gradska djeca provode u fizičkoj aktivnosti, što uključuje aktivnu igru ili bavljenje sportom. Promatrajući najmlađu dobnu skupinu koju čine djeca od 10 godina, 48% se bavi nekim sportom, 38% se sportom bave djeca u dobi od 14 godina te 25% mladih u dobi od 18 godina. U pokušaju objašnjenja malih postotaka bavljenja fizičkom aktivnošću, ispitano je i pokazano kako 56% djece sat do dva sata gleda TV, 69% djece provodi dva do 3 sata koristeći računalo, a čak 80% osamnaestogodišnjaka vrijeme provodi kod kuće i u kafićima.

2. Razvoj djece

Razvoj djeteta počinje još u utrobi majke, od samog začeća pa do rođenja i nadalje. Iako se ne može sa sigurnošću tvrditi kako mediji mogu utjecati na embrionalni razvoj, ipak postoje neke naznake. Prema Šurina (2005) zvučni podražaji djeluju na fetus u trbuhu te već u trećem tromjesečju trudnoće fetus reagira na vanjske zvučne stimulacije, stoga ne čudi kako može čuti majčine otkucaje srca pa čak i raspoznati majčin glas. Često se spominje i "Mozart efekt" kojim je prema Salamon (2013) u prenatalnom periodu razvoja zbog slušanja određenog tipa glazbe

došlo do ubrzanog razvoja jezika i govora. Već je u tom periodu važno ograničavanje i selektivno korištenja elektroničkih medija od strane majke, ali i oba roditelja.

Čovjek je složeno biće pa djetetov razvoj obuhvaća mnoge aspekte; motoričke, tjelesne, fizičke, psihičke, kognitivne, socijalne, emocionalne, moralne i druge. Utjecaj medija je toliko jak da dopire do gotovo svih životnih i razvojnih područja djece. Motorički razvoj se može definirati kao „proces kroz koji dijete uči obrasce kretanja i motorička znanja (Malina, Bouchard, Bar - Or, 2004: 197). Razvojem motorike, dijete unaprjeđuje sposobnost svrhovitog i skladnog korištenja vlastitog tijela za kretanje i baratanje predmetima. Ukoliko mediji postanu dominantan predmet baratanja i velika količina vremena utroši se upravo na korištenje medija, dolazi do motoričke stagnacije. Prema Pišot (2018) razvojem nove tehnologije smanjuje se potreba za kretanjem koja je za djecu osnovnoškolske dobi izrazito važna. "Popularna *touch*² tehnologija postaje novi oblik provođenja slobodnog vremena (ispred različitih ekrana) ali i predstavlja novi - neaktivni način života ili sedentarnosti" (Pišot, 2018: 19). Zbog toga se javljaju i pretpostavke mnogih učitelja kako djeca dolaskom u prvi razred osnovne škole pokazuju sve veća motorička odstupanja vidljiva već i u samom držanju olovke, okrivljavajući za to upravo tehnologiju.

Iako se ponekad koristi kao sinonim motoričkom rastu, tjelesni rast obuhvaća promjene u visini, težini, mišićnom rastu, osifikaciji te razvoju živčanog sustava. Takve promjene su vidljive u burnom životnom periodu djeteta, odnosno u pubertetu. Kod djevojčica pubertet nastupa u prosjeku između 10 i 12. godine života, a kod dječaka između 12. i 14. godine života. Pubertet je zaslužan i za promjene u tjelesnim proporcijama te građi ruku, nogu, proporcijama masnog tkiva koji je viši kod djevojčica, ali i svim promjenama koje dovode do različitih psiholoških posljedica. Porast visine također ima brže i sporije faze, koje se najviše očituju tijekom puberteta. Shodno tjelesnom razvoju djeteta je i pravilna prehrana koja ukoliko izostaje, može rezultirati pothranjenošću ili pretilošću. Navedeni čimbenici mogu biti zanemareni u kontekstu prekomjernog korištenja elektroničkih medija jer je za rast i razvoj tjelesnih proporcija nužno kretanje, dok "buljenje u ekran" predstavlja sjedilačku aktivnost nepovoljnu za optimalan rast.

Prekomjerna konzumacija elektroničkih medija ne isključuje ni doticanje psihičkog aspekta djetetova života u kojem pročitani, pregledani ili preslušani medijski sadržaj može izazvati razne

² Eng. touch - dodir

oblike ponašanja, bilo pozitivne ili negativne. Sve više autora (Maksimović, Stanisavljević Petrović, 2014) navodi antisocijalno ponašajno, nasilje i agresiju kao nuspojave prekomjerne uporabe elektroničkih medija. Sve su češće i radionice u svrhu prevencije elektroničkog zlostavljanja. Neupitno je kako negativna iskustva doživljena na internetu ili nekim drugim medijima (primjerice, dobivanje neprimjerenih tekstualnih poruka preko mobitela ili gledanje neadekvatnih filmova obzirom na dob) mogu ostaviti štetne tragove na psihičko funkcioniranje djeteta.

Kognicija (*lat. cognito*) općenit je i sveobuhvatan naziv za mentalne aktivnosti poput primanja i obrade informacija. Mediji kao posrednici davanja određenih informacija publici, zahtijevaju pažnju koja se smatra osnovnim procesom spoznajnog razvoja djeteta. Učenje ponašanja povezano je sa sadržajem koji je medijski predstavljen pa će tako djeca preuzeti određene oblike agresivnog ponašanja ako su takvo ponašanje vidjeli na televiziji, računalnoj igrici ili nekoj drugoj vrsti medija (Ciboci, Kanižaj, 2011). Nasilno ponašanje prouzrokovano neprikladnim videoigrama potaknule su i američkog predsjednika Trumpa D. koji je nakon ubojstva deseterice studenata u kampusu Umpqua u Oregonu, 2018. godine upozorio predstavnike video industrije na štetnost koju takve igre uzrokuju³. Pažnja uključuje psihičku i psihomotornu usmjerenost na određeni sadržaj te pospješuje proces pamćenja, stoga ni ne čude napomene autora (Ciboci, Kanižaj, 2011) kako velika izloženost videoigrama štetno utječe na pamćenje i kognitivne funkcije. Sve teze koje upućuju na razvoj antisocijalnog ponašanja prilikom prekomjernog korištenja elektroničkih medija, područje je koje se tiče i socijalnog razvoja djece.

Od samog rođenja nadalje, djeca su u interakciji s najužom okolinom koju čine roditelji te braća i sestre. Komunikacija je u početku neverbalna, zbog toga što verbalna komunikacija podrazumijeva razvoj govora i razumijevanje jezika na što novorođenčad još nije sposobna. Kako dijete raste, tako se govorne sposobnosti razvijaju pa se komunikacija proširuje i na verbalnu. Da bi se taj proces odvio kvalitetno i pravilno, nužno je ostvariti neposrednu komunikaciju s djetetom. Poznato je kako u današnje vrijeme užurbanog stila života pažnju koje dijete zahtjeva nerijetko zamjenjuju mediji. Iako je prisutna u gotovo svim kućanstvima, televizija može imati negativno djelovanje kada je u pitanju jezično-govorni razvoj djeteta. Drugim riječima, ukoliko dijete predugo gleda TV, njegove će jezične sposobnosti biti niže

³ <https://zg-magazin.com.hr/trump-zabrinut-zbog-eksplicitnog-nasilja-u-videoigrama-18/>

(Šego, 2009). Istraživanjem DV Dubrovnik (2019) pokazalo se kako djeca koja koriste digitalne uređaje prije nego što progovore imaju rizik od kasnijeg razvoja govora. Predugo gledanje televizije povećava rizik slabije razvijenih jezičnih sposobnosti te je prekomjerno korištenje medija povezano s usporenim razvojem govora. Promatrano u okviru televizijske konzumacije, dijete je uz odsutnost interakcije pasivni promatrač. Nedvojbeno je da od najranije dobi, dijete usvaja znanja i vještine učenjem po modelu. Vidjevši ponašanja, reakcije, emocije i pokrete roditelja i okoline, dijete određene obrasce preuzima i usklađuje u vlastiti mehanizam. Socijalizacija postaje sve većeg opsega sukladno djetetovom rastu i sve većoj uključenosti u različite životne zajednice ili grupe, poput; vrtića, škole, fakulteta, crkve, općine, sportske i glazbene skupine i sl. Iz interakcije s drugim ljudima, dijete stvara stavove i oblikuje mišljenja i ponašanja koju su njemu osobno, ali i društveno prihvatljiva. Prema Mandarić (2012) mediji snažno utječu na dječja ponašanja te su svojevrsno sredstvo u informiranju, formiranju, prenošenju vrijednota, stvaranju vizije svijeta i života, oblikovanju životnih stilova i identiteta.

Shodno tome javlja se i moralni razvoj koji obuhvaća potrebu usklađivanja osobnih i društvenih interesa i ciljeva, što ujedno čini i osnove morala (Funda i Poter Pavičević, 2012) Današnji mediji prezasićeni su lošim scenarijima i oblicima ponašanja. „Kada se u novinama pojavi članak o pozitivnom djelu ili akciji mladih, prikazuje ga se kao da je to veoma izniman događaj, gotovo senzacionalistički. Na upit jednoj novinarki zašto više ne piše o dobrim i lijepim stvarima, odgovorila je kako bi to bilo dosadno i da to nitko ne bi čitao” (Mandarić, 2012: 143). Time se problematična i štetna ponašanja eksponiraju do te mjere da postaju gotovo normativna. Problem se javlja kada društvene norme slabe i polako gube svoju ulogu, dok mediji snažno nameću svoj sustav te tako utječu na stvaranje javnog mnijenja i slike o svijetu.

3. Metodologija istraživanja

3.1. Ciljevi istraživanja

Opći cilj istraživanja je utvrditi učestalost korištenja elektroničkih medija kod djece od prvog do četvrtog razreda osnovne škole, zatim intenzitet bavljenja određenim fizičkim aktivnostima

te u kojoj mjeri roditelji svojoj djeci ograničavaju pristup elektroničkim medijima i na koje aktivnosti ih u slobodno vrijeme potiču.

Specifični cilj je utvrditi razlike između roditelja koji ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima i onih koji to ne čine u odnosu na poticanje djece na različite aktivnosti u slobodno vrijeme. Naime, u ovom smislu istraživačko pitanje je postoji li povezanost između odnosa roditelja prema korištenju elektroničkih medija kod djece i roditeljskog poticanja na bavljenje djece određenim aktivnostima u njihovo slobodno vrijeme. To je važno zbog opće prihvaćene činjenice da roditelji trebaju nadzirati korištenje elektroničkih medija od strane djece i u kontekstu vremena (*screen time*) i u odnosu na sadržaj koji konzumiraju te se istraživanjem željelo provjeriti postoji li u tom smislu povezanost s roditeljskim usmjeravanjem na druge aktivnosti.

Nadalje, po istom modelu definiran je i drugi specifični cilj ovog istraživanja kojim se propituju razlike između roditelja koji ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima i onih koji to ne čine u odnosu na aktivnosti kojima se djeca najradije bave u svoje slobodno vrijeme. Sasvim je logično da se ograničavanjem korištenja elektroničkih medija kod djece oslobađa vrijeme za druge aktivnosti te se stoga postavlja pitanje u koju svrhu se to vrijeme koristi i koliko su u njemu zastupljene fizičke aktivnosti.

Dodatno se postavljaju pitanja, jesu li aktivnosti na koje su djeca potaknuta ili aktivnosti kojima se najradije bave u svoje slobodno vrijeme povezane s odlukama roditelja o ograničavanju korištenja elektroničkih medija.

3.2. Hipoteze

H1: Ne postoje statistički značajne razlike u poticanju djece na različite aktivnosti u njihovo slobodno vrijeme između roditelja koji ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima i onih koji to ne čine.

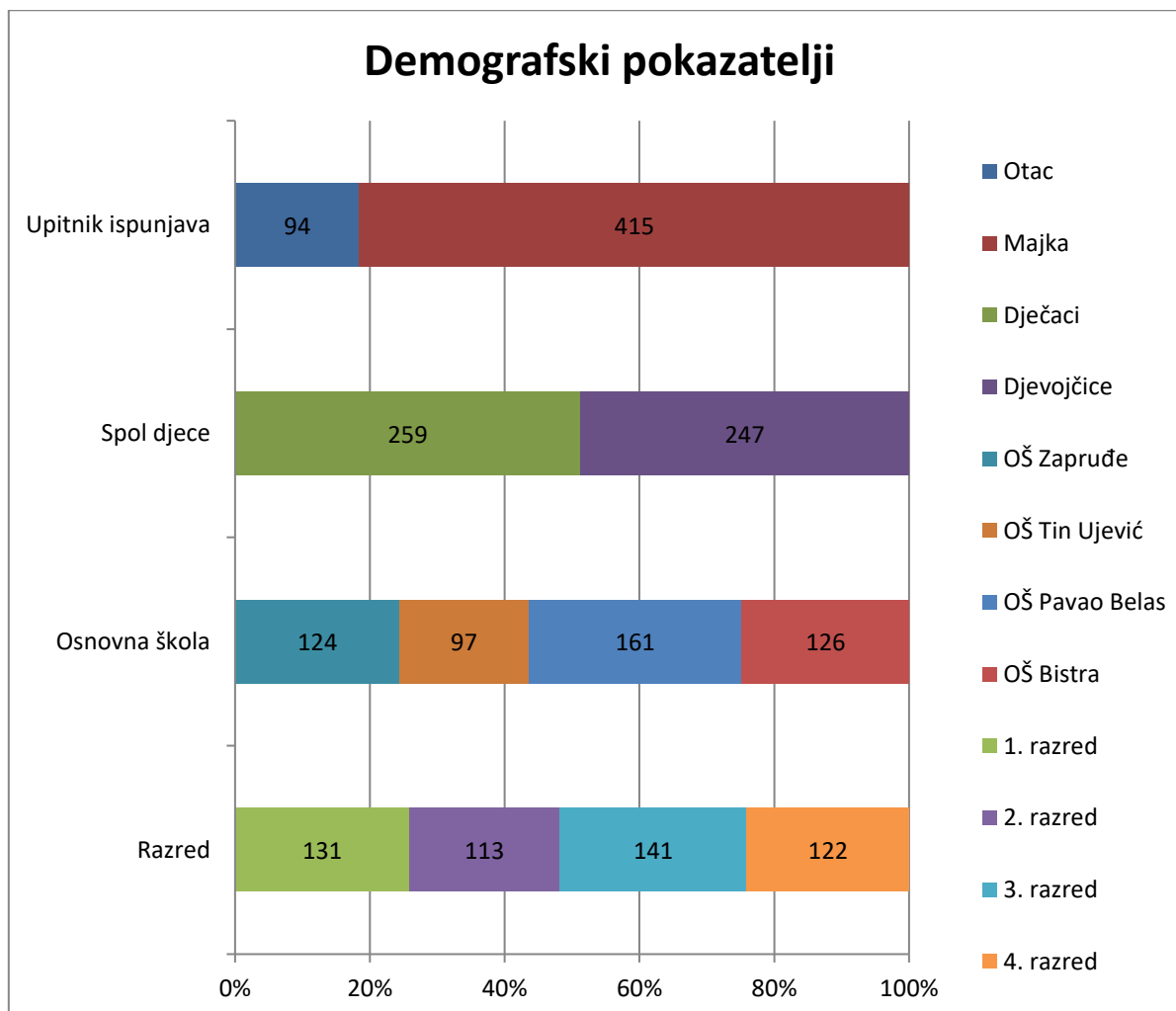
H2: Ne postoji statistički značajne razlike u bavljenju djece određenim aktivnostima u slobodno vrijeme u odnosu na roditelje koji ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima i onih koji to ne čine.

3.3. Uzorak

Ovo istraživanje prevedeno je u četiri osnovne škole, a to su: Osnovna škola Tina Ujevića u Zagrebu, Osnovna škola Zapruđe, Osnovna škola Pavao Belas u Brdovcu te Osnovna škola Bistra, koja se sastoji od matične i dvije područne škole. Matična se škola nalazi u Poljanici, a područne su škole u Jablanovcu i Gornjoj Bistri. Sudionici istraživanja su roditelji učenika od prvog do četvrtog razreda gore navedenih osnovnih škola, odnosno roditelji djece u dobi od 6 do 11 godina.

Prikupljeno je ukupno 509 valjanih anketnih upitnika, dok su neki upitnici isključeni iz analize jer su u velikom djelu bili neispunjeni ili potpuno prazni. Očevi su ispunili 94 upitnika, dok su u većini, 415 upitnika ispunile majke. Od djece čiji su roditelji ispitani, 259 je dječaka te 247 djevojčica. Troje ispitanika nije odgovorilo na ovo pitanje. Osnovnu školu Zapruđe pohađa 124 učenika, 97 učenika Osnovnu školu Tina Ujevića, 161 učenik Osnovnu školu Pavao Belas te 126 učenika pohađa Osnovnu školu Bistra. U samo jednom upitniku ovo je pitanje neodgovoreno. Roditelja čije dijete pohađa prvi razred osnovne škole je 131, 113 su roditelji djece drugog razreda, 141 roditelj čije dijete pohađa treći i 122 roditelja čije dijete pohađa četvrti razred osnovne škole. Podaci o uzorku su prikazani u grafikonu 1.

Grafikon 1. Uzorak ispitanika

3.4. Instrumentarij (Anketni upitnik)

U istraživanju je korišten upitnik kreiran od strane autora koji se sastoji od 38 pitanja. Prvi set varijabli odnosi se na socio-demografska obilježja. Drugi dio anketnog upitnika čine varijable kojima se ispituje korištenje elektroničkih medija i bavljenje fizičkom aktivnošću. Pitanja su zatvorenog tipa te izražavaju stupanj slaganja s tvrdnjama, stupanj učestalosti ili afirmaciju/negaciju ponuđene tvrdnje. Upitnik sadrži kratki uvod u kojem se opisuje svrha istraživanja te osiguravanje anonimnosti ispitanika. Upitnik se nalazi u prilogu ovog rada (Prilog 1).

3.5. Metode prikupljanja podataka

Ovo istraživanje provedeno je u veljači 2020. godine te su u njemu sudjelovali roditelji djece nižih razreda osnovne škole. Istraživanje je provedeno u dvije gradske; Osnovna škola Tina Ujevića i Osnovna škola Zapruđe te dvije prigradske škole; Osnovna škola Pavao Belas u Brdovcu te Osnovna škola Bistra. Anketni upitnik dostavljen je osnovnim školama uključenim u istraživanje te je uz suglasnost ravnatelja škola, uz dodatne upute, podijeljen nastavnicima – razrednicima nižih razreda (1. – 4. razred). Tijekom nastavnog sata, od strane autora upitnik je podijeljen učenicima koji su ga potom, prema dodatnim uputama učiteljice/učitelja, predali roditeljima. Upitnik, kojeg su roditelji učenika ispunili kod kuće, naknadno je prikupljen u roku od 2 tjedna te predan autoru ovog istraživanja. Dakle, podaci korišteni u ovom istraživanju temelje se na procjenama roditelja.

U uvodnom pismu ispitanici su bili zamoljeni da izdvoje 10 minuta slobodnog vremena te procijene djetetovo korištenje elektroničkih medija i bavljenje fizičkim aktivnostima. Napomenuto je kako su svi odgovori anonimni te će se dobiveni rezultati koristiti zbirno, a ne kao odgovori pojedinih ispitanika. Nadalje, istaknuto je kako svojom suradnjom mogu doprinijeti uspješnosti ovog istraživanja kojemu je cilj utvrditi u kojoj mjeri roditelji svojoj djeci ograničavaju pristup elektroničkim medijima te na koje aktivnosti ih u slobodno vrijeme potiču. Ispitanici su također upoznati s činjenicom da je istraživanje dobrovoljno te da u njemu, ukoliko ne žele, ne moraju sudjelovati.

3.6. Metode obrade podataka

Dobiveni podaci analizirani su u programskom paketu SPSS. Izračunati su osnovni statistički parametri deskriptivne statistike, a nakon toga je učinjena jednofaktorska analiza varijance, kako bi se utvrdile razlike između učenika pojedinih razreda (uzrasta) u odnosu na učestalost korištenja elektroničkih medija i bavljenja fizičkom aktivnošću te na kraju korelacijska i diskriminacijska analiza. Također je izračunata pouzdanost za dio upitnika korišten u ovom radu.

3.7. Ograničenja

Prilikom interpretiranja dobivenih rezultata i izvođenja zaključaka, važno je osvrnuti se na činjenicu da je istraživanje provedeno na prigodnom uzorku. To ukazuje da uzorak ispitanika ne odražava nužno sve socio-demografske karakteristike učenika promatranih škola niti se rezultati mogu primijeniti na druge škole kao ni poopćiti na čitavu populaciju učenika.

4. Rezultati

4.1. Analiza valjanosti

U ovom radu korišten je samo dio podataka prikupljen istraživanjem i to podaci koji se odnose na učestalost korištenja elektroničkih medija (tijekom tjedna i u dane vikenda), učestalost djetetovog bavljenja fizičkim aktivnostima, zatim roditeljsko ograničavanje djece korištenja elektroničkih medija te dvije skale od kojih se prva odnosi na roditeljsko poticanje djece na bavljenje određenim aktivnostima u slobodno vrijeme, a druga na procjenu aktivnosti kojima se djeca najradije bave tijekom slobodnog vremena. U odnosu na ovaj dio upitnika izračunata je mjera pouzdanosti Crombach-Kaiser-Caffreyeve alfa, koja iznosi $\alpha=0,65$.

Nakon provjere valjanosti podataka u daljnju analizu su uvršteni podaci prikupljeni na uzorku od 481 ispitanika.

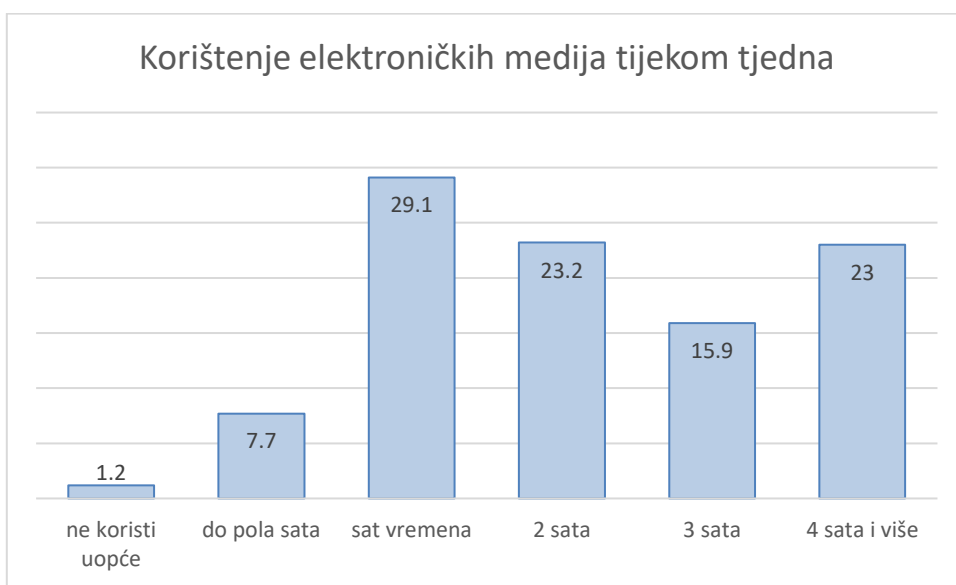
4.2. Deskriptivna analiza

Rezultati deskriptivne statistike prezentirani su kroz prikaz frekvencija za osnovne pokazatelje o prosječnom djetetovom korištenju elektroničkih medija tijekom radnog tjedna i tijekom vikenda, kao i za pokazatelje o prosječnom tjednom djetetovom bavljenju nekom fizičkom aktivnošću.

Za ostale varijable obrađene u ovom radu prikazane su srednje vrijednosti i odstupanja od srednje vrijednosti, odnosno za varijable iz skale „poticanje djece na bavljenje određenim aktivnostima u slobodno vrijeme“ i skale „aktivnosti kojima se djeca najradije bave u slobodno vrijeme.“

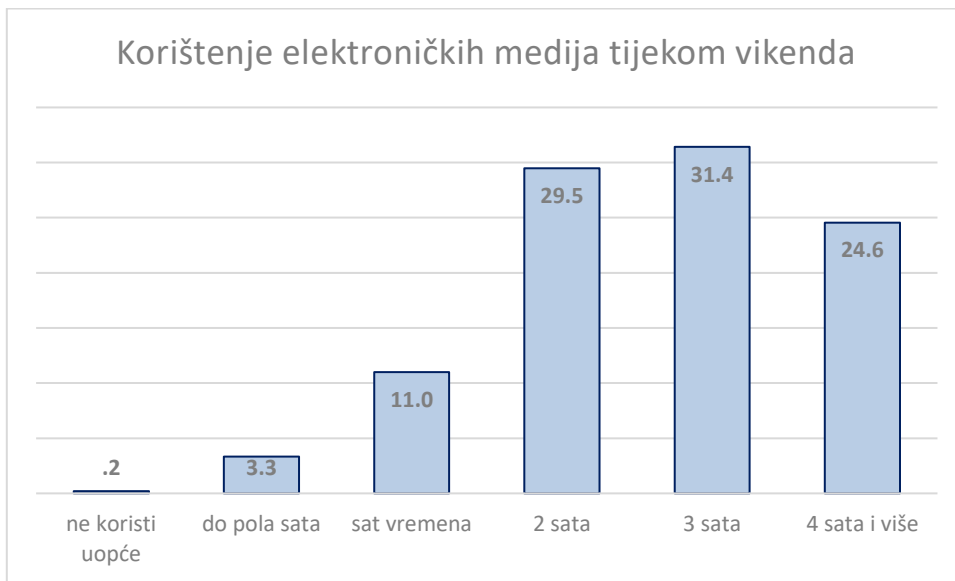
Prema rezultatima istraživanja 98,8% djece uzrasta uključenog u ovo istraživanje koriste elektroničke medije tijekom tjedna (grafikon 2.), a 99,8% tijekom vikenda (grafikon 3.), što je i razumljivo s obzirom na sveopću prisutnost elektroničkih medija u našim kućanstvima. Ova pitanja podrazumijevala su korištenje svih vrsta elektroničkih medija, osobnih i prijenosnih računala, tableta, mobitela, TV-a, radija te ostalih.

Grafikon 2. Korištenje elektroničkih medija tijekom tjedna.

Većina djece tijekom tjedna, dakle u dane kada imaju redovnu školu, medije koriste sat vremena ili više. Najviše (29%) koristi elektroničke medije sat vremena, 23,2% 2 sata, ali značajno je spomenuti da ih gotovo četvrtina elektroničke medije koristi četiri sata i više.

Grafikon 3. Korištenje elektroničkih medija tijekom vikenda.

Na temelju podataka iz grafikona može se zaključiti kako se tijekom vikenda povećava korištenje elektroničkih medija od strane djece uzrasta od prvog do četvrtog razreda osnovne škole. Čak 85,5% djece ove dobi tijekom vikenda elektroničke medije koristi dva sata ili više, a četvrtina njih i preko 4 sata.

U smislu ovih podataka postavlja se pitanje, postoje li statistički značajne razlike u odnosu na djecu različitih uzrasta, tako da je učinjena jednofaktorska ANOVA učenika različitih razreda.

Dakle, jednofaktorskom analizom varijance istražen je utjecaj razreda (dobi djeteta) na korištenje elektroničkih medija. Kada je u pitanju korištenje elektroničkih medija tijekom tjedna utvrđena je statistički značajna razlika $F_{(3,505)}=3,141$, na razini $p<0,05$. Međutim, unatoč statističkoj značajnosti, stvarna razlika između srednjih vrijednosti grupa je mala. Veličina te razlike, izražena pomoću pokazatelja eta kvadrata iznosi 0,02. Naknadnom usporedbom grupa dobiven je podatak da se samo srednja vrijednost prvog razreda ($M=3,98$; $SD=1,342$) statistički značajno razlikuje od srednje vrijednosti četvrtog razreda ($M=4,45$; $SD=1,214$), dok između srednjih vrijednosti ostalih razreda nije utvrđena statistički značajna razlika.

U odnosu na korištenje medija tijekom vikenda rezultati pokazuju da postoji statistički značajna razlika između učenika od prvog do četvrtog razreda te da je $F_{(3,505)}=6,232$, na razini $p<0,01$.

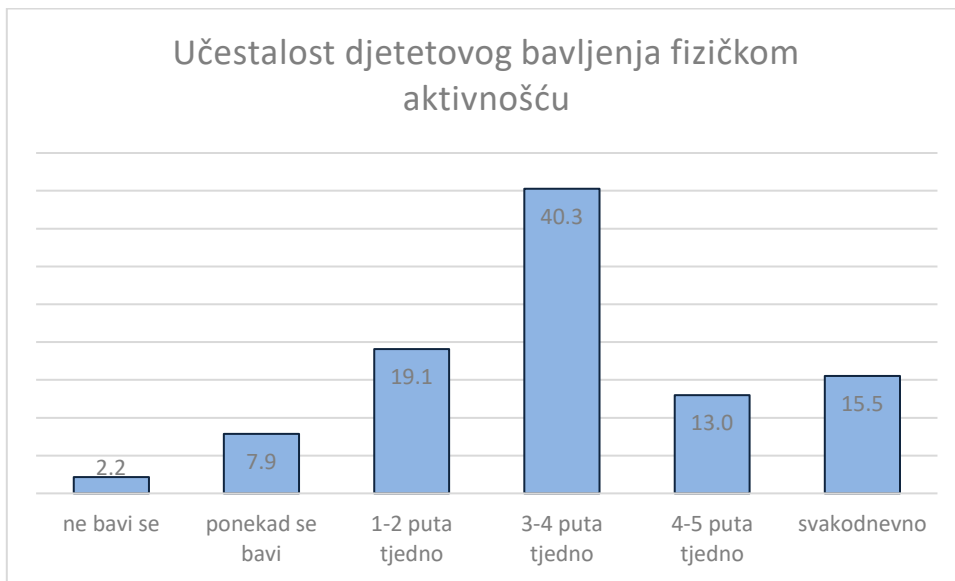
Međutim, s obzirom da je $\eta^2=0,03$ i ovdje se radi o malom utjecaju razreda (dobi) na korištenje elektroničkih medija kod djece od prvog do četvrtog razreda. Usporedbom srednjih vrijednosti dobiven je podatak da statistički značajne razlike postoje između učenika prvog ($M=4,44$; $SD=1,09$) i četvrtog razreda ($M=4,97$; $SD=0,908$) te između učenika trećeg ($M=4,49$; $SD=1,192$) i četvrtog razreda ($M=4,97$; $SD=0,908$). Ovi podaci ukazuju da kod učenika četvrtih razreda, prema opažanju roditelja dolazi do značajnijeg skoka u korištenju elektroničkih medija i tijekom tjedna i u dane vikenda.

Na temelju podataka prikupljenih u istraživanju mogu se rangirati razlozi korištenja elektroničkih medija kod djece u uzrastu od 6 do 11 godina. Na prvom mjestu razloga je igranje računalnih igrica (87,2% djece koristi elektroničke medije s tom svrhom), zatim pretraživanje zanimljivih sadržaja (76,8% djece). Na trećem mjestu je korištenje elektroničkih medija zbog školskih obaveza (60,5% djece koristi elektroničke medije iz tog razloga), zatim 56,2% koristi elektroničke medije radi komuniciranja s prijateljima, 26,1% zbog preuzimanja filmova, glazbe i drugih sadržaja, dok se kao razlozi korištenja najrjeđe navode objavljivanje vlastitog sadržaja (4,7%) i posjećivanje foruma (1,6%).

Jedno od anketnih pitanja roditeljima bilo je i ima li njihovo dijete neki od osobnih računa i profila na društvenim mrežama i internetu. Prema iskazu roditelja najviše djece ima *youtube* (15,1%), zatim *google* profil (13,2%). *Facebook* profil ima 3,1% djece, *instagram* 4,3% i *MNS* 1,4%, dok niti jedno dijete iz uzorka uključenog u istraživanje nema *twitter* profil. Na temelju podataka iz istraživanja može se zaključiti o porastu popularnosti i učestalosti korištenja *TikTok* mreže kod djece nižih razreda osnovne škole. Naime, *TikTok* koristi 7,7% djece ispitanika iz ovog uzorka. Ove podatke valja promatrati u kontekstu pravila i ograničenja koja su propisana za otvaranje i korištenje profila u odnosu na dob korisnika.

Istraživanjem su prikupljeni i podaci o učestalosti djetetovog bavljenja fizičkom aktivnošću (grafikon 4.). Rezultati pokazuju da se 40,3% djece fizičkom aktivnošću bavi 3-4 puta tjedno, no, veliki je postotak djece koja to rade rjeđe (19,1% djece to radi 1-2 puta, a 10,1% ponekad ili nikada 2,2%). Svega 15,5% djece nekom fizičkom aktivnošću bavi se svakodnevno, što bi zapravo bilo poželjno za svako dijete s obzirom na njihov uzrast.

Grafikon 4. Učestalost djetetovog bavljenja fizičkom aktivnošću.

I u odnosu na podatke o učestalosti bavljenja fizičkim aktivnostima bilo je interesantno istražiti postoje li značajne razlike u odnosu na razred kojeg djeca pohađaju.

Rezultati jednofaktorske analize varijance pokazali su da ne postoji statistički značajna razlika između učenika od prvog do četvrtog razreda kada je u pitanju bavljenje nekom fizičkom aktivnošću ($F_{(3,494)}=0,66$; $p>0,05$).

U nastavku slijedi prikaz deskriptivnih pokazatelja o ograničavanju pristupa djeci elektroničkim medijima od strane roditelja te poticanju djece na različite aktivnosti tijekom slobodnog vremena, kao i o aktivnostima kojima se djeca najradije bave u svoje slobodno vrijeme. Prema dobivenim podacima, većina ispitanika (roditelji djece osnovnih škola od 1. do 4. razreda) ograničava djeci pristup elektroničkim medijima (444 ispitanika ili 92%). Preostalih 8% (37) ispitanika ne ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima (tablica 1.)

Tablica 1. Rezultati deskriptivne statistike o poticanju djece na bavljenje određenim aktivnostima u odnosu na dvije skupine ispitanika.

Ograničavate li svom djetetu pristup elektroničkim medijima		Mean	Std. Dev.	Valid N
ograničavam pristup	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da izađe u prirodu	4,40	,680	444
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da se bavi nekakvom fizičkom aktivnošću	4,23	,788	444
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da gleda tv	2,16	,932	444
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da igra računalne igrice i slično	1,81	,926	444
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da uči nešto novo, izvan školskih obaveza	3,68	,826	444
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da čita knjige	3,62	,936	444
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da se druži s obitelji i prijateljima	4,41	,654	444
ne ograničavam pristup	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da izađe u prirodu	4,00	,913	37
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da se bavi nekakvom fizičkom aktivnošću	3,76	1,011	37
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da gleda tv	2,24	,983	37
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da igra računalne igrice i slično	2,14	1,182	37
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da uči nešto novo, izvan školskih obaveza	3,57	,899	37
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da čita knjige	3,00	1,106	37
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da se druži s obitelji i prijateljima	4,14	1,004	37
Total	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da izađe u prirodu	4,37	,708	481
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da se bavi nekakvom fizičkom aktivnošću	4,20	,816	481
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da gleda tv	2,17	,935	481
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da igra računalne igrice i slično	1,84	,951	481
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da uči nešto novo, izvan školskih obaveza	3,67	,832	481
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da čita knjige	3,57	,964	481
	U slobodno vrijeme, potičete li dijete da se druži s obitelji i prijateljima	4,39	,690	481

Uvidom u dobivene srednje vrijednosti može se zaključiti da roditelji djecu najčešće potiču da se druže s obitelji i prijateljima ($mean = 4,39$; $SD = 0,69$), zatim da izlaze u prirodu ($mean = 4,37$; $SD = 0,71$) te da se bavi nekakvom fizičkom aktivnošću ($mean = 4,20$; $SD = 0,82$). Valja napomenuti kako su vrijednosti skalirane od 1 do 5 (1 = nikada; 5 = uvijek). Nadalje, najniža srednja vrijednost dobivena je na varijabli „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da igra računalne igrice i slično“ ($mean = 1,84$; $SD = 0,95$) i varijabli „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da gleda tv“ ($mean = 2,17$; $sd. = 0,94$).

Za potrebe ovog istraživanja uzorak ispitanika podijeljen je na dva subuzorka:

1. Roditelji koji ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima i
2. Roditelji koji ne ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima

Podaci u tablici 1. pokazuju kako roditelji koji ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima imaju više rezultate na varijablama „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da izađe u prirodu“, „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da se bavi nekakvom fizičkom aktivnošću“, „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da čita knjige“ i „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da se druži s obitelji i prijateljima.“ Približni rezultati ispitanika su na varijabli „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da uči nešto novo, izvan školskih obaveza“. S druge pak strane roditelji koji ne ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima imaju više rezultate na varijablama „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da gleda tv“ i „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da igra računalne igrice i slično.“ ***Dakle, rezultati govore u prilog tvrdnji kako roditelji koji ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima češće djecu potiču na druženje, izlazak u prirodu i bavljenje fizičkom aktivnošću te učenje novih spoznaja, dok roditelji koji ne ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima to čine rjeđe.***

Tablica 2. Rezultati deskriptivne statistike, u odnosu na dvije skupine ispitanika, o aktivnostima kojima se djeca najradije bave u svoje slobodno vrijeme

Ograničavate li svom djetetu pristup elektroničkim medijima		Mean	Std. Dev.	Valid N
ograničavam pristup	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije izađe u prirodu	3,82	,807	440
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije se bavi nekom fizičkom aktivnošću	3,72	,857	440
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije gleda tv	3,18	,738	440
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije igra računalne igrice i slično	3,08	,941	440
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije uči nešto novo, izvan školskih obaveza	3,10	,809	440
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije čita knjige	2,96	,956	440
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije se druži s obitelji i prijateljima	4,28	,633	440
ne ograničavam pristup	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije izađe u prirodu	3,47	1,202	38
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije se bavi nekom fizičkom aktivnošću	3,50	1,084	38
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije gleda tv	3,29	,927	38
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije igra računalne igrice i slično	3,37	,998	38
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije uči nešto novo, izvan školskih obaveza	2,87	,906	38
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije čita knjige	2,47	1,179	38
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije se druži s obitelji i prijateljima	4,24	,714	38
Total	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije izađe u prirodu	3,79	,849	478
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije se bavi nekom fizičkom aktivnošću	3,70	,878	478
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije gleda tv	3,19	,754	478
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije igra računalne igrice i slično	3,10	,948	478
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije uči nešto novo, izvan školskih obaveza	3,09	,818	478
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije čita knjige	2,92	,983	478
	Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije se druži s obitelji i prijateljima	4,27	,639	478

Podaci o aktivnostima kojima se djeca najradije bave u svoje slobodno vrijeme pokazuju da se djeca najradije druže s obitelji i prijateljima ($mean = 4,27$; $SD = 0,64$), zatim izlaze u prirodu ($mean = 3,79$; $SD = 0,85$) i bave se nekom fizičkom aktivnošću ($mean = 3,7$; $SD = 0,88$). S druge pak strane, prema procjeni roditelja, najniže vrijednosti dobivene su na varijabli koja govori da dijete u slobodno vrijeme najradije čita knjige. Kada se podaci promatraju u odnosu na dvije skupine roditelja (oni koji djeci ograničavaju pristup elektroničkim medijima i oni koji to ne čine), u oba subuzorka najviša vrijednost dobivena je na varijabli „Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije se druži s obitelji i prijateljima“, a zatim na varijablama „Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije se bavi nekom fizičkom aktivnošću“ i „Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije izađe u prirodu“. U uzorku roditelja koji ne ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima veća vrijednost dobivena je na varijabli „Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije igra računalne igrice i slično“.

Dakle, rezultati govore kako su djeci najdraže aktivnosti koje uključuju druženje, izlazak u prirodu i bavljenje fizičkim aktivnostima, dok čitanje knjiga spada u najmanje željenu aktivnost.

4.3. Korelacijska analiza

Nakon prikaza rezultata deskriptivne statistike kroz usporedbu srednjih vrijednosti na skupu zavisnih varijabli za dvije skupine ispitanika, onih koji djeci ograničavaju pristup elektroničkim medijima i onih koji to ne čine, slijedi prikaz interkorelacije unutar skupa zavisnih varijabli. Veza između varijabli poticanja djece na različite aktivnosti u njihovo slobodno vrijeme od strane roditelja izražena je pomoću koeficijenta Pirsonove linearne korelacije (tablica 3.).

Rezultati pokazuju da je prisutna jaka pozitivna korelacija između varijabli „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da izađe u prirodu“ i „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da se bavi nekakvom fizičkom aktivnošću“, varijabli „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da gleda tv“ i „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da igra računalne igrice i slično“ te varijabli „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da čita knjige“ i „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da uči nešto novo, izvan školskih obaveza“. Pozitivan koeficijent pokazuje da više poticanja djece da borave u prirodi podrazumijeva i poticanje da se bave nekom fizičkom aktivnošću, više poticanja

djeteta na gledanje TV-a znači i više poticanja na igranje računalnih igrica te više poticanja na čitanje knjiga znači i više poticanja na učenje izvan školskih obaveza. S obzirom na visinu korelacije moguće je izračunati i koeficijent determinacije. Sukladno tome, s obzirom da korelacija između varijabli „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da izađe u prirodu“ i „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da se bavi nekakvom fizičkom aktivnošću“ iznosi $r=0,615$, može se zaključiti je objašnjeno 38% zajedničke varijance. Drugim riječima to znači da poticanje djece da borave u prirodi objašnjava 38% varijance poticanja djece da se bave fizičkom aktivnošću. Postotak objašnjene varijance kod varijabli „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da gleda tv“ i „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da igra računalne igrice i slično“ iznosi visokih 49% te kod varijabli „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da čita knjige“ i „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da uči nešto novo, izvan školskih obaveza“ 29%. Sve korelacije $r=0,49$ do $r=0,30$ smatraju se srednjim korelacijama, a $r=0,10$ do $r=0,29$ malim korelacijama. Razumljivo, korelacije gdje je vrijednost $r=0,50$ i veća smatraju se visokim korelacijama (Cohen, 1988). Na temelju spomenutog kriterija vidljivo je da preostale korelacije između varijabli u ovom skupu zavisnih varijabli spadaju srednje ili niske korelacije. Dio korelacija ima negativan predznak, što znači da više poticanja djeteta da npr. gleda TV, znači manje poticanja da uči nešto novo izvan školskih obaveza ($r = -0,149$) ili da čita knjige ($r = -0,172$).

Tablica 3. Interkorelacije u skupu zavisnih varijabli „Poticanje djece od strane roditelja na različite aktivnosti u slobodno vrijeme.“

<i>Varijable</i> U slobodno vrijeme potičete dijete da:	izađe u prirodu	se bavi neakvom fizičkom aktivnošću	gleda tv	igra računalne igrice i slično	uči nešto novo, izvan školskih obaveza	čita knjige	se druži s obitelji i prijateljima
izađe u prirodu	1,000	,615**	-,005	-,004	,266**	,250**	,392**
se bavi neakvom fizičkom aktivnošću		1,000	-,005	-,042	,348**	,329**	,376**
gleda tv			1,000	,698**	-,149*	-,172**	,070
igra računalne igrice i slično				1,000	-,169**	-,250**	,022
uči nešto novo, izvan školskih obaveza					1,000	,534**	,255**
čita knjige						1,000	,250**
se druži s obitelji i prijateljima							1,000

**korelacija je statistički značajna na razini 0,01.

Interkorelacije u skupu zavisnih varijabli „Čime se dijete najradije bavi u slobodno vrijeme.“ Prikazane su u grafikonu 4. Najviša pozitivna korelacija dobivena je između varijabli „Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije izađe u prirodu i Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije se bavi nekom slobodnom aktivnošću“. Koeficijent determinacije iznosi 0,50, odnosno objašnjeno je 25% zajedničke varijance. Prema prethodno spomenutom Cohenovom kriteriju većina korelacija je srednja ili niska, dio je pozitivnih, a dio negativnih korelacija. Najviša negativna korelacija ($r = -0,279$) dobivena je između varijabli „Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije

izađe u prirodu i Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije igra računalne igrice i slično“, što znači da djeca koja više vole izlaziti u prirodu, manje preferiraju računalne igrice. Međutim, u kontekstu predviđanja, valja istaknuti da je u ovom slučaju objašnjeno svega 8% zajedničke varijance.

Tablica 4. Interkorelacije u skupu zavisnih varijabli „Čime se dijete najradije bavi u slobodno vrijeme.“

Varijable: Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije:	izađe u prirodu	se bavi nekom fizičkom aktivnošću	gleda tv	igra računalne igrice i slično	uči nešto novo, izvan školskih obaveza	najradije čita knjige	druži s obitelji i prijateljima
izađe u prirodu	1	0,5**	-0,22**	-0,279	0,24**	0,154**	0,346**
se bavi nekom fizičkom aktivnošću		1	-0,116	-0,139**	0,247**	0,154**	0,286**
Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije gleda tv			1	0,352**	-0,156**	-0,027	-0,062
igra računalne igrice i slično				1	-0,182**	-0,201**	-0,178**
uči nešto novo, izvan školskih obaveza					1	0,496**	0,272**
čita knjige						1	0,189**
se druži s obitelji i prijateljima							1

**korelacija je statistički značajna na razini 0,01.

4.4. Diskriminacijska analiza

U ovom dijelu istraživanja biti će prikazani rezultati diskriminacijske analize kojoj je cilj bio utvrditi razlike između roditelja koji ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima i roditelja koji ne ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima u odnosu na zavisne varijable iz skupa „Poticanje djece na različite aktivnosti tijekom slobodnog vremena“ i skupa varijabli „Aktivnosti koje djeca najradije čine u svoje slobodno vrijeme“.. U obradi je primijenjena diskriminacijska analiza. Cilj ove analize je utvrditi latentne dimenzije, odnosno faktore koji su odgovorni za razliku među skupinama ispitanika. Za svaki diskriminacijski faktor može se u postotku izraziti snaga diskriminacije faktora, što upućuje na točnost ili preciznost kojom se ispitanici mogu razvrstati u postojeće grupe. Preciznost razvrstavanja u grupe biti će veća što su grupe više razmaknute u prostoru, odnosno što se više razlikuju u odabranom skupu varijabli. Teoretski, broj diskriminacijskih faktora jednak je broju skupina ispitanika minus jedan. To znači da je u ovoj diskriminacijskoj analizi moguća samo jedna diskriminacijska funkcija, s obzirom da imamo samo dvije skupine ispitanika. Diskriminacijski faktor biti će interpretiran na temelju diskriminacijskih koeficijenata i korelacija varijabli i diskriminacijskog faktora, a u interpretaciji će također važnu ulogu imati kako je usmjeren diskriminacijski faktor (pozitivno ili negativno).

Da bi smo testirali hipotezu H1 koja glasi:

„Ne postoje statistički značajne razlike u poticanju djece na različite aktivnosti u njihovo slobodno vrijeme između roditelja koji ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima i onih koji to ne čine.“ bilo je potrebno izračunati parametre diskriminacijske analize za cjelokupni prostor poticanje djece od strane roditelja na određene aktivnosti u slobodno vrijeme, značajnost diskriminacijske analize, strukturu diskriminacijske funkcije te rezultate univarijantne analize varijance.

Rezultati diskriminacijske analize pokazuju da je ekstrahirana jedna diskriminacijska funkcija za cjelokupni prostor poticanje djece od strane roditelja na određene aktivnosti u slobodno vrijeme, u odnosu na ograničavanje pristupa djeci elektroničkim medijima od strane roditelja. Izračunata diskriminacijska vrijednost i pogreška koja se čini prilikom prihvaćanja H1 hipoteze pokazuju da je svojstvena vrijednost prve diskriminacijske funkcije 0,062, Wilksova lambda (0,942) statistički značajna na razini $P < 0,01$ (tablica 5).

Tablica 5. Rezultati diskriminacijske analize.

Funkcija	Kanonička korelacija	Wilksova lambda	Hi-kvadrat	Stupnjevi slobode	p
1	0,242	0,942	28,651	7	0,000

U diskriminacijskoj analizi važnu ulogu imaju centriodi. Geometrijski, to su točke na diskriminacijskom faktoru koje predstavljaju skupine ispitanika. Numerički, centriodi pokazuju odstupanje pojedine skupine od prosječne vrijednosti na diskriminacijskom faktoru te su stoga važni u interpretaciji rezultata diskriminacijske analize. Da bi se rezultati mogli ispravno interpretirati, bitne su informacije o položaju skupina ispitanika na diskriminacijskom faktoru, odnosno u diskriminacijskom prostoru (tablica 6.). Centriodi ili prosječne vrijednosti na diskriminacijskoj funkciji međusobno su razmaknute 0,933 standardne devijacije.

Tablica 6. Položaj centrioda na diskriminacijskom faktoru.

Ograničavate li svom djetetu pristup elektroničkim medijima	Function
ograničavam pristup	1
ograničavam pristup	0,072
ne ograničavam pristup	-0,861

Diskriminacijski faktor interpretira se na temelju diskriminacijskih koeficijenata i korelacija varijabli i diskriminacijskog faktora. Kada se uzmu u obzir diskriminacijski koeficijenti i korelacije varijabli s diskriminacijskom funkcijom (tablica 7.), najveću diskriminacijsku snagu ima varijabla „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da čita knjige“, čiji diskriminacijski koeficijent iznosi 0,673, a korelacija s diskriminacijskom funkcijom 0,701. To potvrđuju i rezultati univarijantne analize varijance. Druga varijabla koja sudjeluje u kreiranju diskriminacijske funkcije, s diskriminacijskim koeficijentom -0,48 i korelacijom s diskriminacijskom funkcijom 0,145 je „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da uči nešto novo, izvan školskih obaveza“, varijable „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da se druži s obitelji i prijateljima i „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da gleda tv“ najmanje sudjeluju u kreiranju diskriminacijske funkcije, obzirom da imaju najniže diskriminacijske koeficijente i korelacije s diskriminacijskom funkcijom. Dakle glavne varijable koje sudjeluju u kreiranju diskriminacijske funkcije su varijable koje se odnose na poticanje na učenje, bilo kroz čitanje

knjiga ili na druge načine, stoga bi se diskriminacijski faktor mogao interpretirati kao **čitanje i učenje!**

Dakle, roditelji koji ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima u odnosu na one koji to ne čine razlikuju se po tome što djecu više potiču na čitanje i učenje.

Tablica 7. Struktura diskriminacijske funkcije.

Varijable	Diskriminacijski Koeficijenti	Korelacije s disk. funkcijom
U slobodno vrijeme, potičete li dijete da izađe u prirodu	0,339	0,617
U slobodno vrijeme, potičete li dijete da se bavi nekakvom fizičkom aktivnošću	0,301	0,631
U slobodno vrijeme, potičete li dijete da gleda tv	0,263	-0,09
U slobodno vrijeme, potičete li dijete da igra računalne igrice i slično	-0,452	-0,367
U slobodno vrijeme, potičete li dijete da uči nešto novo, izvan školskih obaveza	-0,48	0,145
U slobodno vrijeme, potičete li dijete da čita knjige	0,673	0,701
U slobodno vrijeme, potičete li dijete da se druži s obitelji i prijateljima	0,132	0,432

Multivarijatna analiza varijance je pokazala da je Wilksova lambda statistički značajna i da prema tome ima smisla učiniti i univarijatnu analizu varijance po pojedinim varijablama poticanja djece od strane roditelja na određene aktivnosti u slobodno vrijeme (tablica 8).

Tablica 8. Rezultati univarijatne analize varijance.

Varijable	Mean / S.D.		Wilks' Lambda	F	(df1/df2)	p
	Ograničavaju pristup EM	Ne ograničavaju pristup EM				
U slobodno vrijeme, potičete li dijete da izađe u prirodu	4,40 / 0,68	4,00 / 0,91	0,977	11,323	1/479	0,001
U slobodno vrijeme, potičete li dijete da se bavi nekakvom fizičkom aktivnošću	4,23 / 0,79	3,76 / 1,0	0,976	11,845	1/479	0,001
U slobodno vrijeme, potičete li dijete da gleda tv	2,16 / 0,93	2,24 / 0,98	0,999	0,242	1/479	0,623
U slobodno vrijeme, potičete li dijete da igra računalne igrice i slično	1,81 / 0,93	2,14 / 1,2	0,992	3,998	1/479	0,046
U slobodno vrijeme, potičete li dijete da uči nešto novo, izvan školskih obaveza	3,68 / 0,83	3,57 / 0,90	0,999	0,626	1/479	0,429
U slobodno vrijeme, potičete li dijete da čita knjige	3,62 / 0,94	3,00 / 1,1	0,97	14,619	1/479	0
U slobodno vrijeme, potičete li dijete da se druži s obitelji i prijateljima	4,41 / 65	4,14 / 1,0	0,989	5,558	1/479	0,019

U utvrđivanju razlika u zavisnim varijablama između uzoraka roditelja koji ograničavaju i roditelja koji ne ograničavaju pristup djeci elektroničkim medijima, udaljenost aritmetičkih sredina uzoraka dobar je pokazatelj razlika. Što je veća udaljenost, veća je i razlika. Uz udaljenost aritmetičkih sredina uzoraka ispitanika, važna je i raspodjela rezultata unutar uzorka.

Što su raspodjele uže, odnosno što su uzorci ispitanika homogeniji, vjerojatnost značajnosti razlike je veća, jer postoji manja vjerojatnost intersekcije distribucija (Mejovšek, 2008). Veličina razlike između skupina ispitanika, osim o udaljenosti aritmetičkih sredina, ovisi još i o standardnoj devijaciji. Obzirom da se u ovoj analizi radi s varijablama koje su standardizirane i stoga imaju podjednake devijacije među grupama ispitanika moguće je interpretirati veličinu dobivene razlike između aritmetičkih sredina.

Razlike između roditelja koji ograničavaju i roditelja koji ne ograničavaju pristup djeci elektroničkim medijima statistički su značajne, na razini $p \leq 0,001$ u tri varijable i to; „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da izađe u prirodu, U slobodno vrijeme, potičete li dijete da se bavi nekakvom fizičkom aktivnošću, U slobodno vrijeme, potičete li dijete da čita knjige“, dok su razlike na razini statističke značajnosti 5% utvrđene na varijabli „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da igra računalne igrice i slično.“ Statistička razlika nije utvrđena na varijablama „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da gleda tv i U slobodno vrijeme, potičete li dijete da uči nešto novo, izvan školskih obaveza.“

Dakle, rezultati univarijantne analize varijance pokazali da roditelji koji ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima u odnosu na one koji to ne čine:

- Više potiču djecu da u slobodno vrijeme borave u prirodi, da se bave nekom fizičkom aktivnošću te da čitaju knjige.

To znači da ***nije potvrđena H1 hipoteza*** te da je utvrđena razlika između roditelja koji ograničavaju pristup elektroničkim medijima svojoj djeci u odnosu na aktivnosti na koje ih potiču u slobodno vrijeme te ono što čini razliku među njima jest poticanje djece na učenje, bilo kroz čitanje knjiga ili na druge načine te na boravak u prirodi i fizičke aktivnosti.

Druga diskriminacijska analiza napravljena je kako bi se testirala hipoteza H2: ***Ne postoji statistički značajne razlike u željama djece da se bave određenim aktivnostima u slobodno vrijeme u odnosu na roditelje koji ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima i onih koji to ne čine.***

Tablica 9. Rezultati diskriminacijske analize.

Funkcija	Kanonička korelacija	Wilksova lambda	Hi-kvadrat	Stupnjevi slobode	p
1	0,17	0,971	13,891	7	0,053

Rezultati pokazuju da Wilksova lambda nije statistički značajna.

Tablica 10. Položaj centroida na diskriminacijskom faktoru.

Ograničavate li svom djetetu pristup elektroničkim medijima	Function
ograničavam pristup	0,051
ne ograničavam pristup	-0,587

Centroidi su na diskriminacijskom pravcu razmaknuti svega 0,638 standardne devijacije.

Tablica 11. Struktura diskriminacijske funkcije

Varijable	Diskriminacijski Koeficijenti	Korelacije s disk. funkcijom
Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije izađe u prirodu	0,522	0,636
Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije se bavi nekom fizičkom aktivnošću	0,073	0,394
Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije gleda tv	-0,029	-0,229
Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije igra računalne igrice i slično	-0,219	-0,476
Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije uči nešto novo, izvan školskih obaveza	-0,01	0,454
Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije čita knjige	0,71	0,788
Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije se druži s obitelji i prijateljima	-0,28	0,094

S obzirom na podatak multivarijatne analize varijance koja je pokazala da Wilksova lambda nije statistički značajna i da prema tome nema smisla učiniti diskriminacijsku analizu, svrhovitim se ne čini niti univarijatna analiza varijance po pojedinim varijablama.

Na temelju ovih rezultata može se konstatirati da je *potvrđena hipoteza H2* i da je utvrđeno da ne postoji statistički značajna razlika u željama djece za bavljenjem određenim aktivnostima u slobodno vrijeme u odnosu na roditelje koji ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima i onih koji to ne čine.

5. Rasprava

Podaci dobiveni ovim istraživanjem nisu strani te je utjecaj elektroničkih medija na djecu aktualna tema. Tehnološkim napretkom je i utjecaj medija sve širi, osobito kada su u pitanju mlađe generacije zainteresirane za nova tehnološka dostignuća. Time se i istraživačko pitanje utjecaja medija na djecu i mlade sve češća postavlja i istražuje. U tom kontekstu provedeno je i ovo istraživanje kojim se pokušalo utvrditi postoje li razlike između roditelja koji ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima i onih koji to ne čine u odnosu na poticanje djece na različite aktivnosti u slobodno vrijeme. Prema dobivenim podacima, 92% ispitanika ograničava djeci pristup elektroničkim medijima, dok samo 8% ispitanika to ne čini. Razumljivo je da ograničavanjem količine vremena provedenim ispred ekrana uključuje više vremena za neke druge aktivnosti, stoga je djecu te dobi (nižih razreda osnovne škole) i dalje potrebno poticati i usmjeravati na određene aktivnosti. Uvidom u dobivene srednje vrijednosti može se zaključiti da roditelji djecu najčešće potiču da se druže s obitelji i prijateljima. U kontekstu socijalizacije, taj je podatak povoljan jer se kroz socijalnu interakciju s drugima, osobito roditeljima razvijaju ne samo mišljenje, rasuđivanje i jezik nego i emocije. Već je spomenuto kako je za djetetov razvoj važna gestovna komunikacija koju je moguće uspostaviti komunikacijom isključivo licem u lice. Takvu komunikaciju mediji nisu u mogućnosti pružiti pa se javlja rizik od stagniranja određenih aspekata djetetova razvoja. Shodno tome je i osvrt roditelja koji su sudjelovali u projektu udruge CINAZ „10 dana bez ekrana“ ističući kako su tijekom projekta primijetili poboljšanu komunikaciju između sebe i djece, ali i među samom djecom. Pogodan je i podatak da odmah nakon druženja s obitelji i prijateljima, roditelji djecu potiču da izlaze u prirodu te da se bave nekakvom fizičkom aktivnošću. Analogno tome je i pozitivan koeficijent korelacijske analize koji pokazuje da više poticanja djece da borave u prirodi podrazumijeva i poticanje da se bave fizičkom aktivnošću. Glede provedenog istraživanja, važno je apostrofirati

da ograničavanje korištenja elektroničkih medija od strane roditelja ima pozitivne učinke jer takvi roditelji djecu više potiču na boravak u prirodi, druženje, fizičku aktivnost i učenje novih sadržaja. Premda je istraživanje pokazalo kako ograničavanje korištenja elektroničkih medija od strane roditelja nema nikakvu značajnu povezanost s aktivnostima koje djeca najradije čine u svoje slobodno vrijeme, ipak valja naglasiti da, s obzirom na prethodni nalaz, nadzor roditelja ima pozitivne učinke. Bez obzira na utvrđenu razliku u korištenju elektroničkih uređaja, kod djece nižih razreda osnovne škole nije utvrđena statistički značajna razlika u bavljenju fizičkim aktivnostima, što znači da su u pravilu podjednako aktivni/neaktivni. Prema tome je prigodno istraživanje Maksimović i Stanisavljević Petrović (2014) koji navode kako su zbog prekomjernog izlaganja medijima djeca sve manje fizički aktivna. Najniža srednja vrijednost dobivena je na varijabli „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da igra računalne igrice i slično“ i varijabli „U slobodno vrijeme, potičete li dijete da gleda tv“ što daje pozitivan predznak ako ih sagledamo u kontekstu navedenog istraživanja (Maksimović i Stanisavljević Petrović, 2014) prema kojem mediji utječu na razvoj antisocijalnog ponašanja, nasilja i agresije koja je u virtualnom svijetu sve češća. Nije isključeno ni indijsko istraživanje autora Ray i Ram Jata (2010) prema kojima je izglednije da će djeca koja promatraju nasilje u medijima pokazivati specifično agresivno ponašanje, npr. udaranje te je više vjerojatno da će izvesti isto agresivno ponašanje.

Dio korelacija ima negativan predznak, što znači da više poticanja djeteta da npr. gleda TV, znači manje poticanja da uči nešto novo izvan školskih obaveza ili da čita knjige. Bez obzira što prema Maksimović i Stanisavljević Petrović (2014) djeca imaju uvid u to kako je internet neophodan za ostvarivanje nastave te se njime mogu služiti i kada je u pitanju nadopuna školskog sadržaja. Ipak, Labaš i Marinčić (2016) dokazuju kako 68,70% djece koriste medije zbog zabave, 21,80% u informativne svrhe, a zbog učenja samo 8,40%. I UNICEF-ovim projektom „prekini lanac“ ustanovljeno je da bez obzira na raznoliki sadržaj koji mediji nude, omiljene aktivnosti učenika na internetu čine pretraživanje zabavnih sadržaja i druženje u virtualnom svijetu. Obrazovna uloga medija zadržala se u prostoru školskih učionica, a svoju zabavnu svrhu je ispunila u kućanstvima.

Nadalje, rezultati istraživanja upućuju na to kako roditelji koji ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima češće djecu potiču na druženje, izlazak u prirodu i bavljenje fizičkom aktivnošću te učenje novih spoznaja, dok roditelji koji ne ograničavaju djeci pristup

elektroničkim medijima to čine rjeđe. Stoga i djeca koja više vole izlaziti u prirodu, manje preferiraju računalne igrice. Po pitanju računalnih igrica, dosadašnje istraživanje (Kovačević, 2007) pokazuje kako najviše učenici osmih razreda, njih 63,8% koristi računalo s tom svrhom. 54,7% sedmih te 46,5% učenika šestih razreda koriste računalo za igranje računalnih igrica. Samo je 7,2% učenika koji tvrde kako to ne čine. Niži uzrasti, odnosno učenici od prvog do četvrtog razreda osnovne škole, računalo koriste najviše upravo u te svrhe pa je na prvom mjestu razloga; igranje računalnih igrica (87,2%). Nešto je manji postotak (76,8%) kada je u pitanju pretraživanje zanimljivih sadržaja. Tek na trećem mjestu je korištenje elektroničkih medija zbog školskih obaveza (60,5% djece koristi elektroničke medije iz tog razloga), zatim 56,2% koristi elektroničke medije radi komuniciranja s prijateljima, 26,1% zbog preuzimanja filmova, glazbe i drugih sadržaja, dok je objavljivanje vlastitog sadržaja (4,7%) i posjećivanje foruma (1,6%) najrjeđe naveden razlog korištenja elektroničkih medija.

Bronfenbrennerov ekološki model čovjekove okoline sugerira na važan odnos djeteta s okolinom te na njegove karakteristike. S razvojem novih tehnologija, okolina djeteta više se ne nalazi samo u realnom već i u virtualnom prostoru, stoga nije zanemarivo vrijeme kojeg djeca provedu u virtualnom okruženju te sadržaj kojemu su izloženi i kojemu mahom preuzimaju. Opće je prihvaćeno stajalište L.S. Vigotskog koji kroz područje razvojne psihologije ističe da se socijalnim učenjem postiže kontrola emocija i samoregulacija. U tom smislu, virtualni prostor definitivno pomiče granice jer pruža lažnu sigurnost što dovodi do slabljenja mehanizama samokontrole. Naravno, otvoreno je i pitanje kako elektronički mediji i virtualni prostor utječu na moralni razvoj djece. Djeca ovog uzrasta moralitet procjenjuju u odnosu na situaciju, a upitno je koliko su moralni kriteriji unutar virtualnog prostora usklađeni s opće prihvaćenim društvenim normama. U tom okruženju, dobar primjer raskoraka su brojne računalne igrice koje uključuju brutalnost i nasilje, što je prihvatljivo u virtualnom, ali ne i u realnom životu. Djetetovo znanje o svijetu više nije temeljeno samo na fizičkoj interakciji s okolinom, već i na virtualnoj interakciji s okolinom te interakciji s virtualnom okolinom.

Učestalost korištenja interneta primjetna je i u okviru društvenih mreža koje bilježe sve veći broj korisnika. Ne samo što se otvaraju razni profili i korisnički računi, već i influencerska radna mjesta. Forbes (2016) prema Gashi (2017) definira influencera kao pojedinca koji putem

društvenih mreža oblikuje stavove, mišljenja, akcije kao i odluke svojih sljedbenike o tome što će kupiti i konzumirati.

Kako ističu Diaz i Gortmaker (1985) prema Ray, Ram Jat (2010) česta pojava različitih osoba i foto modela u medijima, promiče "savršeni izgled" kojeg su mladi, osobito djevojke, željni pa dolazi i do razvoja poremećaja prehrane. Da takvom utjecaju ne pokleknu i mlađe generacije, odnosno djeca nižih razreda osnovne škole važno je naglasiti prevenciju razvoja negativnih stavova djece o osobnom, fizičkom izgledu. Modeli medijski nametnuti djeci pojavljuju se, između ostalog i u okviru društvenih mreža, stoga je važno osim vremena kojeg djeca provedu na društvenim mrežama nadzirati i sadržaj kojeg pretražuju. Djeca i mladi, svoju potrebu za samopotvrđivanjem i priznavanjem od drugih vršnjaka sve češće zadovoljavaju na različitim društvenim mrežama skupljajući *lajkove*. Istaknuto je u uvodnom dijelu rada kako je djetetov razvoj složeni proces na kojeg pored ostalim, utječu i vanjski čimbenici, pod što sada svakako treba podvesti i utjecaje koji dolaze preko elektroničkih medija. Prema iskazu roditelja najviše djece ima *youtube* (15,1%), zatim *google* profil (13,2%). *Facebook* profil ima 3,1% djece, *instagram* 4,3% i MNS 1,4%, dok niti jedno dijete iz uzorka uključenog u istraživanje nema *twitter* profil. Među djecom je u posljednje vrijeme vrlo popularna društvena mreža *TikTok* kojeg u ovom istraživanju koristi 7,7% djece. U ovom dijelu rasprave, u odnosu na uvodni dio rada, može se zaključiti kako brojni autori (Carnew i Furlong, 2017 prema Dokman, Kuzelj, Malnar, 2019) govore o komunikaciji na daljinu posredstvom elektroničkih medija, odnosno društvenih mreža. Međutim, promatrajući djecu tijekom druženja s vršnjacima, može se iščitati kako dječja igra i druženje često uključuje i korištenje digitalnih uređaja (na primjer; djeca sjede zajedno, ali međusobno komuniciraju preko SMS poruka, određene društvene mreže ili čak videoigre). Iako ovi podaci ne čude, zabrinjavajući su u kontekstu pravila i ograničenja koja su propisana za otvaranje i korištenje profila u odnosu na dob korisnika. Naime, svaka društvena mreža sadrži i uvjete korištenja koje upućuju na minimalnu starosnu dob. Većina društvenih mreža nalaže navršениh 13 godina starosti kao donju dobnu granicu. Osim toga, zakonska regulativa SAD-a iz kojeg većina društvenih mreža potječe, saveznim američkim zakonom „*Children's Online Privacy Protection Act*“ COPPA (2002) zabranjuje pohranjivanje osobnih podataka djece mlađe od 13 godina.

Iz ovog istraživanja proizlazi kako nema velike razlike u trajanju dnevnog korištenja elektroničkih medija, ipak, primjećuje se značajan skok u korištenju elektroničkih medija i tijekom tjedna i u dane vikenda kod učenika četvrtih razreda u odnosu na mlađe uzraste. Takav podatak može proizlaziti iz više razloga među kojima su neki sigurni zaslužni većem osamostaljivanju učenika u četvrtom razredu kada napuštaju dnevni boravak u školi i time dobivaju više slobodnog vremena. Roditelji kupuju mobilne telefone djeci kako bi ih mogli imati pod nadzorom i biti s djecom u kontaktu, ukoliko dulje vremena ostaju sama kod kuće. Dio djece iz ovog uzorka, odnosno većina učenika trećih razreda priprema se za sakrament svete pričesti. Znajući da ih to veseli, česti pokloni su upravo elektroničke uređaji.

Nadalje, Roditelji koji ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima u odnosu na one koji to ne čine razlikuju se po tome što djecu više potiču na čitanje i učenje. Čitanje knjiga s druge strane spada u najmanje željenu aktivnost djece što i ne čudi toliko obzirom da je školska torba uvijek puna knjiga te je nastavni sadržaj predstavljen u udžbenicima dominantan na nastavnom satu. Ipak, omiljene dječje aktivnosti u slobodno vrijeme čini druženje, boravak u prirodi i bavljenje fizičkim aktivnostima na koje ih prema dobivenim rezultatima, roditelji koji ograničavaju djeci pristup medijima više potiču u odnosu na one koji to ne čine. Bavljenje fizičkom aktivnošću u najranijoj dobi izrazito je važno upravo zbog razvoja motoričkih vještina i sposobnosti. Kako bi doprinijeli razvoju motorike, roditelji upisuju djecu na različite sportske i rekreativne aktivnosti. U uvodnom je dijelu također istaknuto kako se razvoj motorike nastavlja i nakon upisa djeteta u školu, pa ako je sedentarni način provođenja slobodnog vremena zamijenio igru i fizičke aktivnosti, opravdano je postaviti pitanje kako to utječe na razvoj djetetove motorike, ali i tjelesni razvoj općenito. Rezultati pokazuju da se većina djece fizičkom aktivnošću bavi 3-4 puta tjedno (40,3%), a svega 15,5% to čini svakodnevno, što je za djecu u dobi od 6 do 11. godina izrazito važno i poželjno. Iako djevojčice u pubertet ulaze u prosjeku između 10 i 12. godine, a dječaci između 12. i 14. godine, povremeno pubertet nastupa i ranije. Iz tog je razloga izrazito važno da kroz „buran period“ tjelesnih i emocionalnih promjena prolaze u pozitivnom okruženju. Sport i rekreacija u tom slučaju imaju korisnu ulogu ne samo zbog unaprjeđenja zdravlja i poticanja pravilnog fizičkog razvoja, već i u svrhu socijalizacije izvan obiteljskog doma. Prigodno tome valja istaknuti rezultate istraživanja (Škegro, Čustonja i Milanović, 2009) koji ukazuju na to kako je samo 17,65% učenika od 1. do

4. razreda osnovne škole uključeno u neki sportski klub. Vezano uz to je i istraživanje Joksimović i Joksimović (2019) u kojem se 48% djece u dobi od 10 godina bavi nekim sportom.

I dalje postoji veliki postotak djece koja se fizičkom aktivnošću bavi rijetko, 19,1% djece to radi 1-2 puta tjedno, a 10,1% ponekad ili nikada. Poznato je da sport zahtjeva puno odricanja i upornosti, ali rekreativna fizička aktivnost trebala bi biti sastavni dio djetetova života. Upravo uvidom u tako mali postotak djece koja se svakodnevno bave određenom fizičkom aktivnošću, povećava se potreba za osnivanjem sportsko rekreativnih centra za djecu te implementacijom sličnih programa u školski sustav. Povrh svega, postavlja se pitanje u kojoj mjeri učenici od 1. do 4. razreda osnovne škole pohađaju takve programe i zbog kojih razloga u određenom postotku djece to ne čini. Iako je mnogo istraživanja provedenih na tu temu, malo je istraživanja koja se odnosi upravo na tu dob. Govoreći o razvoju djece, veća zainteresiranost istraživača javlja se kada su u pitanju djeca predškolske dobi. Isto tako, raspravljajući o utjecaju medija sve je više istraživanja koja su fokusirana isključivo na mlade. Time se zapostavljaju djeca u dobi od 6. do 11. godina koja su i dalje subjekt razvojnog procesa te kojima je obiteljska ljubav i pažnja, ali i pažnja okoline izrazito važna i dragocjena.

6. Zaključak

Istraživanje „Povezanost elektroničkih medija s fizičkom aktivnošću djece osnovnoškolske dobi“ bavi se danas vrlo aktualnom istraživačkom temom. U ovom radu povezane su dvije iznimno značajne komponente, odnosno aspekti života i razvoja djece rane osnovnoškolske dobi. Prva od spomenutih komponenti je korištenje elektroničkih medija u svakodnevnih aktivnostima djece, dok je druga komponenta bavljenje fizičkom aktivnošću djece u dobi od 6 do 11 godina kao važnog čimbenika zdravog razvoja.

Pregledom dostupne literature doista se može zaključiti kako se brojni istraživači bave pitanjem mladih i korištenjem elektroničkih medija i u kontekstu količine vremena kojeg mladi provode u takvim aktivnostima (*screen time*), ali i u kontekstu sadržaja kojeg djeca i mladi konzumiraju putem sve dostupnijih elektroničkih medija. Postoji opći konsenzus kako elektronički mediji, posebno digitalizacija i internet donose brojne prednosti, omogućavaju kvalitetnu komunikaciju

na daljinu, informacije čine sve dostupnijima, olakšavaju učenje i jednostavno život čine kvalitetnijim. Međutim jednako tako, postoji slaganje znanstvenika i istraživača u tvrdnjama da pretjerana konzumacija elektroničkih medija može imati i ima neke negativne učinke i efekte. Jedan od spomenutih negativnih učinaka pretjerane konzumacije elektroničkih medija, povezan je s promjenama u rutinskim dnevnim aktivnostima jer se vrijeme provedeno uz elektroničke medije, prvenstveno računala, mobitele, TV-e i slično, provodi uglavnom u sedentarnom načinu života te tako smanjuje dnevnu fizičku aktivnost. Nadalje, u kontekstu razvoja djece koji je također ukratko opisan u ovom radu, konzumacija elektroničkih medija ima sve važniju ulogu. Naime, djeca dobi iz uzorka koji je uključen u ovo istraživanje još se uvijek nalaze u razdoblju vrlo intenzivnog razvoja; i u tjelesnom, motoričkom, kognitivnom, emocionalnom, moralnom smislu, kao i u smislu njihove socijalizacije. Elektronički mediji prepoznati su kao suodgajatelji djece i mladih tako da se sve važnijim čini pitanje količine vremena kojeg djeca provedu konzumirajući medije i sadržaja koje su tom prilikom izloženi.

U ovom istraživanju koje se temelji na procjenama roditelja djece nižih razreda osnovne škole, utvrđena je količina vremena kojeg djeca provode koristeći elektroničke medije, kao i učestalost bavljenja fizičkom aktivnošću. Na temelju dobivenih podataka, može se zaključiti da količina potrošenog vremena po svojoj prosječnoj vrijednosti još uvijek nije zabrinjavajuća jer iznosi nešto više od dva sata dnevno utrošenog vremena. Međutim, zabrinjavajući je podatak da četvrtina djece koristi elektroničke medije preko 4 sata dnevno. Valja istaknuti kako djeca elektroničke medije uglavnom koriste radi igre i zabave, a znatno rjeđe radi učenja.

Podaci o prosječnom bavljenju fizičkim aktivnostima upućuju na zaključak da djeca nižih razreda osnovne škole nisu u dovoljnoj mjeri fizički aktivna ako polazimo od pretpostavke da je za njihov zdravi rast i razvoj potrebna svakodnevna tjelesna aktivnost. Interesantan je podatak da su djeca dobi od 6 do 11 godina, i kad je u pitanju korištenje elektroničkih medija i kada je u pitanju fizička aktivnost, vrlo homogena skupina. Naime, njihova dob nema značajnu snagu u razlikovanju djece u dva prethodno spomenuta područja. Dok kod bavljenja fizičkom aktivnošću nije utvrđena nikakva statistički značajna razlika, kod korištenja elektroničkih medija utvrđen je određeni skok kod učenika četvrtih razreda osnovne škole u odnosu na učenike prvih razreda iako je snaga te razlike vrlo mala.

Centralno pitanje ovog istraživačkog rada bilo je istražiti vezu između roditeljske zabrane korištenja elektroničkih medija i poticanja djece na različite aktivnosti u slobodno vrijeme te aktivnosti koje djeca najradije čine tijekom slobodnog vremena. Rezultati diskriminacijske analize pokazali su da postoji statistički značajna razlika između roditelja koji ograničavaju djeci pristup elektroničkim medijima i onih koji to ne čine. Ono što razlikuje ove dvije kategorije roditelja jest činjenica da roditelji koji ograničavaju pristup djeci elektroničkim medijima, djecu znatno više potiču na čitanje i učenje u odnosu na drugu kategoriju roditelja. Druga diskriminacijska analiza nije pokazala statistički značajnu razliku između ove dvije kategorije roditelja u odnosu na aktivnosti kojima se djeca najradije bave u svoje slobodno vrijeme. Dakle, može se zaključiti kako roditeljski nadzor korištenja elektroničkih medija ima pozitivne učinke jer je povezan s poticanjem djece na aktivnosti korisnim za njihov rast i razvoj.

S obzirom na dobivene rezultate, bez obzira na ograničenja koja su prethodno spomenuta, može se zaključiti kako istraživanje ima i svoju praktičnu vrijednost. Ono sasvim sigurno nije odgovorilo na sva pitanja povezana sa korištenjem elektroničkih medija i fizičkom aktivnošću koja je bitna za zdrav rast i razvoj djece, ali je zasigurno dodalo neke važne odgovore u taj vrlo složeni mozaik. Stoga rezultati i zaključci koji iz istraživanja proizlaze biti će korisni svim stručnjacima koji se bave ovim istraživačkim područjem, ali i nastavnicima te roditeljima, kod kojih bi trebalo osvijestiti potrebu da se korištenje elektroničkih medija kod djece nadzire i u smislu vremena kojeg potroše na takve aktivnosti, ali i u smislu sadržaja kojeg konzumiraju. I na kraju, bez obzira što će nam razvoj novih tehnologija donijeti, važnost bavljenja fizičkom aktivnošću, kao preduvjeta zdravog rasta i razvoja ne smije biti zanemarena te djecu treba vrlo aktivno i intenzivno poticati i motivirati da svakodnevno upražnjavaju različite fizičke aktivnosti te ih na taj način usmjeravati prema zdravim stilovima život.

7. Literatura

1. Agencija za zaštitu osobnih podataka Republike Hrvatske (2018). Dostupno na: <https://uprava.gov.hr/UserDocsImages//Odluke%20Vlade%20RH//Izvjec%20Agencije%20za%20zašt%20titu%20osobnih%20podataka%20za%202017.%20godinu.pdf> Preuzeto: 20.5.2020.
2. CINAZ; Centar za izvannastavne i izvanškolske aktivnosti (2008). *Projekt „Deset dana bez ekrana“ u školskoj godini 2015/2016*. Dostupno na <http://www.neslanovac.hr/deset-dana-bez-ekrana> Pristupljeno 18.5.2020.
3. Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
4. Dokman, T., Kuzelj, M. i Malnar, D. (2018). Društvene mreže u ulozi modernog oružja – percepcija doktoranada. *Polemos*, 21, 133-150
5. DV Dubrovnik (2019). *Djeca i mediji –kako postaviti granice?* Dostupno na <https://vrtici-du.hr/wp-content/uploads/2020/04/DJECA-I-MEDIJI-%E2%80%93-KAKO-POSTAVITI-GRANICE.pdf> Pristupljeno 26.5.2020.
6. FTC Federal Trade Commission (2002): *Children's Online Privacy Protection Rule ("COPPA")*. *Protecting Children's Privacy Under COPPA: A Survey on Compliance* Dostupno na: <https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/rules/children%E2%80%99s-online-privacy-protection-rule-coppa/coppasurvey.pdf> Pristupljeno 24.5.2020.
7. Gashi, L. (2017) *Social media influencers – why we cannot ignore them*. School of Health and Society, Höskolan Kristianstad. Dostupno na: <https://pdfs.semanticscholar.org/0bcc/3fd002c73e0b818fc98915ce5f63c1b6189f.pdf> Preuzeto 23.5.2020.
8. GfK *Youth online* (2011). Hrvatska mlada online populacija najviše vjeruje Internetu. Dostupno na: <https://www.dnevno.hr/magazin/techno/racunala/hrvatska-mlada-online-populacija-najvise-vjeruje-internetu-35996/#> Pristupljeno 24.5.2020.
9. Ilišin, V. (2003) Mediji u slobodnom vremenu djece i komunikacija o medijskim sadržajima. *Medijska istraživanja*, 9, 9-34

10. Joksimović, M. i Joksimović, V. (2019). Fizičke aktivnosti djece u gradskoj sredini. *Crnogorska sportska akademija*, „Sport Mont“, 12, 273-275
11. Kanižaj, I. i Ciboci, L. (2011) Kako je nasilje preko medija ušlo u naše domove - utjecaj, učinci i posljedice nasilja u medijima na djecu i mlade. U. Horvat, R. (Ur.) *Djeca medija – od marginalizacije do senzacije*, 11-34. Zagreb: Matica hrvatska. Dostupno na: <http://www.matica.hr/media/knjige/djeca-medija-840/pdf/igor-kanizaj-i-lana-ciboci-kako-je-nasilje-preko-medija-uslo-u-nase-domove.pdf> Preuzeto: 20.5.2020
12. Kolucki, B. i Lemish, D. (2013). *Kako komunicirati s djecom; načela i prakse za podršku, nadahnuće, poticaj, obrazovanje i iscjeljenje*. Zagreb: Fond Ujedinjenih naroda za djecu (UNICEF) Ured za Hrvatsku
13. Kovačević, S. (2007). Slobodno vrijeme i računalne igre. *Školski vjesnik*, 56, 49-63
14. Labaš, D. i Marinčić, P. (2016). Mediji kao sredstvo zabave u očima djece. *Medianali*, 12, 1-32.
15. Leksikon radija i televizije, HRT © Hrvatska radiotelevizija. Dostupno na: <https://obljetnica.hrt.hr/leksikon/> Pristupljeno 23.5.2020.
16. Maksimović, J. i Stanisavljević Petrović, Z. (2014). Teorijsko-metodološka zasnovanost istraživanja utjecaja medija na adolescente. *In Medias Res*, 3(4), 472-486
17. Malina, R. M., Bouchard, C., Bar -Or, O. (2004). Motor development. U: Patterson, J. (Ur.) *Growth, Maturation, and Physical Activity Champaign*: Washington, D.C.: Human Kinetics, 195-214. Dostupno na: [https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=VqFcFsykj6EC&oi=fnd&pg=PA1&dq=16.%09Malina,+R.+M.,+Bouchard,+C.,+Bar+-Or,+O.\(2004\).+Growth,+Maturation,+and+Physical+Activity.Champaign:+Human+Kinetics.&ots=yjXOGTqYH3&sig=tlUZ1kzcBMV-OfMp7DcCP5jJIWU&redir_esc=y#v=onepage&q=process&f=false](https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=VqFcFsykj6EC&oi=fnd&pg=PA1&dq=16.%09Malina,+R.+M.,+Bouchard,+C.,+Bar+-Or,+O.(2004).+Growth,+Maturation,+and+Physical+Activity.Champaign:+Human+Kinetics.&ots=yjXOGTqYH3&sig=tlUZ1kzcBMV-OfMp7DcCP5jJIWU&redir_esc=y#v=onepage&q=process&f=false) Preuzeto 21.5.2020.
18. Mandarić, V. (2012). Novi mediji i rizično ponašanje djece i mladih. *Bogoslovska smotra*, 82, 131 –149
19. Marshall, SJ., Biddle, SJK.,Gorely, T.,Cameron, N. and Murdey, I. (2004). Relationships between media use, body fatness and physical activity in children and youth: a meta-analysis. *International Journal of Obesity*, 28, 1238–1246

20. Mejovšek, M. (2008). *Metode znanstvenog istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap
21. Nacionalni audiovizualni institut Finske, Odjel za medijsko obrazovanje i audiovizualne medije –MEKU. (2018). *Djeca i mediji; knjižica za roditelje i skrbnike djece*. Agencije za elektroničke medije i Ureda UNICEF-a za Hrvatsku.
22. Pearson, N., Braithwaite, R. E., Biddle, S. J. H., van Sluijs, E. M. F. and Atkin, A. J. (2014). Associations between sedentary behaviour and physical activity in children and adolescents: a meta-analysis. *Obesity reviews*, 15, 666–675
23. Pišot, S. (2018). Fundamentalni obrasci kretanja i tjelesni kapital kod predškolske djece. U: Šalaj, S. (Ur.), *4. Znanstveno-stručna konferencija; Motorička znanja djece*. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 19-26.
24. Ray, M. and Ram Jat, K. (2010). Effect of Electronic Media on Children. *Perspective*, 47, 561-568
25. Robotić, P. (2015). Zamke virtualnog svijeta: zaštita djece i mladih na internetu i prevencija ovisnosti. *JAHS*, 1(2), 81-96
26. Salamon, I. (2013). *Utjecaj glazbe na razvoj i plastičnost mozga – diplomski rad*. Sveučilište u Zagrebu; prirodoslovno- matematički fakultet; biološki odsjek
27. Strasburger, V. C., Jordan, Amy B. and Donnerstein, E. (2012). *Children, Adolescents, and the Media: Health Effects*. *Pediatric Clinics of North America*, 59, 534-587
28. Šego, J. (2009) Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece; jezične igre kao poticaj dječjem govornom razvoju. *Govor xxvi*, 2, 119-149
29. Škegro, D., Čusonja, Z. i Milanović, D. (2009). Sport kao sadržaj slobodnog vremena djece i mladih. U: Andrijašević, M. (Ur.) *Međunarodna znanstveno-stručna konferencija; Upravljanje slobodnih vremenom sadržajima sporta i rekreacije*. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 15-24.
30. Šurina, A. (2005) *Novije spoznaje u neurofiziologiji fetusa i fetalno ponašanje – diplomski rad*. Sveučilište medicinski fakultet u Zagrebu
31. UNICEF (2010). *Iskustva i stavovi djece, roditelja i učitelja prema elektroničkim medijima*. Ured UNICEF-a za Hrvatsku, 1-54
32. Večei-Funda, V. i Portner Pavićević, J. (2012). Neusklađenost čimbenika razvoja moralnog ponašanja darovitih učenika. *Zbornik visoke škole strukovnih studija za*

Obrazovanje vaspitača "Mihailo Palov" - Vršac, 17, 918-924. Dostupno na:

<http://www.uskolavrsac.edu.rs/Novi%20sajt%202010/Dokumenta/Izdanja/17%20Okrugli%20sto/69%20Vecei-Funda,%20Portner.pdf> Preuzeto: 20.5.2020.

33. Zakon o elektroničkim medijima, pročišćeni tekst zakona, NN 153/09, 84/11, 94/13, 136/13 <https://zakon.hr/z/196/Zakon-o-elektroni%C4%8Dkim-medijima>
34. Zg-mazagin (2018). *Trump zabrinut zbog eksplicitnog nasilja u videoigrama (+18)*. Dostupno na: <https://zg-magazin.com.hr/trump-zabrinut-zbog-eksplicitnog-nasilja-u-videoigrama-18/> Pristupljeno 21.5.2020.

8. Prilog 1.

ANKETNI UPITNIK O POVEZANOSTI ELEKTRONIČKIH MEDIJA S FIZIČKOM AKTIVNOŠĆU DJECE PRIMARNOG OBRAZOVANJA

Poštovani roditelji, anonimna anketa se provodi u sklopu istraživanja na Učiteljskom fakultetu o *povezanosti elektroničkih medija s fizičkom aktivnošću djece primarnog obrazovanja*. Molimo Vas da odvojite 10-ak minuta svog vremena i odgovorite na ovaj anketni upitnik. Ukoliko imate više djece osnovnoškolske dobi, tada popunjavate upitnik za svako dijete zasebno. Ovo anketiranje je anonimno i dobrovoljno te će pristup podacima imati samo istraživački tim u svrhu istraživanja. Dobiveni rezultati koristiti će se samo zbirno, a ne kao odgovori pojedinih ispitanika.

Molimo Vas da iskreno odgovorite na SVA postavljena pitanja jer samo Vaša potpuna suradnja može jamčiti da će ovo istraživanje biti uspješno provedeno, a u skladu s time i društveno korisno i odgovorno.

Ova pitanja odnose se na Vaše dijete koje pohađa niži razred osnovne škole. Molimo dopunite ili zaokružite odgovore.

- 1.) Upitnik popunjava: otac majka staratelj netko drugi: _____
- 2.) Spol djeteta: M Ž
- 3.) Mjesec i godina rođenja djeteta: ____ / ____ 20____
- 4.) Razred: _____
- 5.) Škola: _____
- 6.) Broj braće i sestara: _____
- 7.) Živate li u kući ili u stanu? _____
- 8.) Ukoliko živite u stanu, na kojem katu? _____

9.) Ima li Vaše dijete kućnog ljubimca, kojeg? _____

10.) Molim Vas da na skali od 1-6 procijenite samostalnost Vašeg djeteta pri korištenju elektroničkih medija pri čemu je:						
samostalnost korištenja	kontroliram potpuno što dijete radi, ne vjerujem mu	koristi uglavnom pod nadzorom	koristi djelomično pod nadzorom	koristi djelomično samostalno	koristi uglavnom samostalno	ne kontroliram dijete, vjerujem mu
a) osobno računalo	1	2	3	4	5	6
b) laptop	1	2	3	4	5	6
c) tablet	1	2	3	4	5	6
d) mobitel	1	2	3	4	5	6
e) tv	1	2	3	4	5	6
f) radio	1	2	3	4	5	6
g) ostalo: _____	1	2	3	4	5	6

Upišite „x“ u kvadratić/polje koje odgovara Vašem mišljenju

11.) Ima li vaše dijete neki od navedenih osobnih računa i profila?	DA	NE
a.) Twitter		
b.) Facebook		
c.) Youtube		
d.) Google profil		
e.) Instagram		
f.) MSN		
g.) Ostalo: _____		

12.) Upišite s koliko godina je Vaše dijete počelo koristiti elektroničke medije?	Nije nikada koristilo	Počelo je koristiti s...
a) mobitel		
b) računalo		
c) laptop		
d) tablet		
e) tv		
f) radio		
g) ostalo: _____		

13.) Otprilike koliko dugo vremena Vaše dijete koristi elektroničke medije tijekom radnog tjedna:

- 1.) ne koristi uopće
- 2.) do pola sata
- 3.) sat vremena
- 4.) 2 sata
- 5.) 3 sata
- 6.) 4 sata i više

14.) Otprilike koliko dugo Vaše dijete koristi elektroničke medije tijekom vikenda:

- 1.) ne koristi uopće
- 2.) do pola sata
- 3.) sat vremena
- 4.) 2 sata
- 5.) 3 sata
- 6.) 4 sata i više

15.) Mjesto s kojeg vaše dijete pristupa elektroničkim medijima je:	DA	NE
a.) djetetova spavaća soba		
b.) dnevni boravak		
c.) u školi		
d.) javni pristup (knjižnica, internet kafić i slično)		
e.) izvan kuće kod prijatelja, rodbine i slično		
f.) ostalo: _____		

16.) S kojom svrhom Vaše dijete koristi elektroničke medije:	DA	NE
a.) zbog školskih obaveza (pretraživanje školskog sadržaja, zadaće, lektire...)		
b.) pretraživanja zanimljivih sadržaja		
c.) komunikacije s prijateljima		
d.) objavljivanja vlastitog sadržaja (pisanje bloga, snimanje za youtube i slično)		
e.) preuzimanja filmova, glazbe i drugih sadržaja		
f.) posjećivanje foruma		
g.) igranje računalnih igrica		
h.) ostalo: _____		

17.) Ograničavate li svom djetetu pristup elektroničkim medijima?

- a.) da
- b.) ne

18.) Ukoliko da, iz kojeg razloga:	DA	NE
a.) zbog bavljenja sportom		
b.) zbog zdravlja		
c.) zbog obaveza u školi		
d.) ostalo: _____		

19.) Ukoliko ne, iz kojeg razloga:	DA	NE
a.) zbog toga što im ono pruža užitek i zabavu		
b.) zbog toga što ih koriste u korisne svrhe		
c.) zbog toga što bi im inače bilo dosadno		
d.) zbog toga što ni ostali roditelji ne ograničavaju pristup svojoj djeci		
e.) dobijem malo vremena za sebe		
f.) ostalo: _____		

Sada slijedi nekoliko pitanja vezanih uz sportske i fizičke aktivnosti Vašeg djeteta.

20.) Bavi li se Vaše dijete nekom od navedenih fizičkih aktivnosti:	DA	NE
a.) timskim sportom, upišite kojim: _____		
b.) individualnim sportom, upišite kojim: _____		
c.) borilačkim sportom, upišite kojim: _____		
d.) ekstremnim sportom, upišite kojim: _____		
e.) sportom na snijegu ili ledu		
f.) vodenim sportom		
g.) ostalo: _____		

21.) Koliko često se Vaše dijete bavi nekom fizičkom aktivnošću:

- 1.) ne bavi se
- 2.) ponekad se bavi
- 3.) 1-2 puta tjedno
- 4.) 3-4 puta tjedno
- 5.) 4-5 puta tjedno
- 6.) svakodnevno

Odaberite odgovor na skali od 1 do 5 koji najviše odgovara Vašem mišljenju

22.) Koliko često Vaše dijete obavlja sljedeće aktivnosti?	nikada	rijetko	ponekad	često	uvijek
a.) pješači do škole	1	2	3	4	5
b.) putuje u školu biciklom, romobilom, skatebodom, na rolama i slično	1	2	3	4	5
c.) putuje u školu javnim prijevozom, automobilom i slično	1	2	3	4	5
d.) penjanje stepenicama umjesto korištenja dizala ili pokretnih stepenica	1	2	3	4	5
e.) šetnja sa psom	1	2	3	4	5
f.) šetnja u društvu prijatelja ili samostalno	1	2	3	4	5
g.) ostalo: _____	1	2	3	4	5

23.) U slobodno vrijeme, potičete li dijete da:	nikada	rijetko	ponekad	često	uvijek
a.) izađe u prirodu	1	2	3	4	5
b.) bavi se nekakvom fizičkom aktivnošću	1	2	3	4	5
c.) gleda tv	1	2	3	4	5
d.) igra računalne igrice i slično	1	2	3	4	5
e.) uči nešto novo, izvan školskih obaveza	1	2	3	4	5
f.) čita knjige	1	2	3	4	5
g.) druži se s obitelji i prijateljima	1	2	3	4	5
h.) ostalo: _____	1	2	3	4	5

24.) Vaše dijete u slobodno vrijeme najradije:	nikada	rijetko	ponekad	često	uvijek
a.) izađe u prirodu	1	2	3	4	5
b.) bavi se nekakvom fizičkom aktivnošću	1	2	3	4	5
c.) gleda tv	1	2	3	4	5
d.) igra računalne igrice i slično	1	2	3	4	5
e.) uči nešto novo, izvan školskih obaveza	1	2	3	4	5
f.) čita knjige	1	2	3	4	5
g.) druži se s obitelji i prijateljima	1	2	3	4	5
h.) ostalo: _____	1	2	3	4	5

25.) Koji su razlozi zbog kojih Vaše dijete NE vježba na satu tjelesne i zdravstvene kulture?

- 1.) zbog zdravstvenih problema
- 2.) zbog nezadovoljstva s učiteljem/učiteljicom
- 3.) zbog preteških nastavnih sadržaja
- 4.) zbog toga što ne nosi opremu za tjelesni
- 5.) uvijek vježba
- 6.) ostalo: _____

26.) Ako se Vaše dijete ne bavi fizičkom aktivnošću izvan škole, koji je glavni razlog tome?	DA	NE
a.) zdravstveni problemi		
b.) nedostatak vremena		
c.) nema mogućnosti		
d.) nema interesa za tjelesnom aktivnošću		
e.) ostalo: _____		

Koliko se slažete sa sljedećim tvrdnjama:	ne slažem se	Djelomično se ne slažem	ni se slažem, ni se ne slažem	djelomično se slažem	slažem se
27.) Opasno je da djeca koriste elektroničke medije.	1	2	3	4	5
28.) Samostalno korištenje elektroničkih medija rizično utječe na djecu.	1	2	3	4	5
29.) Zbog korištenja elektroničkih medija djeca se premalo bave fizičkom aktivnošću.	1	2	3	4	5
30.) Elektronički mediji izazivaju ovisnost kod djece.	1	2	3	4	5
31.) Fizička aktivnost važna je za zdravlje mog djeteta.	1	2	3	4	5
32.) Bavljenje tjelovježbom/fizičkom aktivnošću općenito je korisno.	1	2	3	4	5
33.) Moje dijete voli se baviti tjelovježbom/fizičkom aktivnošću .	1	2	3	4	5
34.) Moje dijete se premalo bavi tjelovježbom / fizičkom aktivnošću.	1	2	3	4	5

35.) Osobno se premalo bavim tjeļovjeŹbom / fiziĉkom aktivnoŹću.	1	2	3	4	5
36.) Moje dijete provedi previŹe vremena koristeći el. medije.	1	2	3	4	5
37.) Moje dijete svoje slobodno vrijeme najradije provodi koristeći el. medije.	1	2	3	4	5
38.) Osobno provodim previŹe vremena koristeći el. medije.	1	2	3	4	5

Hvala na suradnji i utroŹenom vremenu!

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

ZAGREB

IZJAVA

kojom izjavljujem da sam suglasna da se trajno pohrani i javno objavi moj rad
Povezanost elektroničkih medija s fizičkom aktivnošću djece osnovnoškolske dobi
u javno dostupnom institucijskom repozitoriju
Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u
skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br.
123/03, 198/03, 105/04, 174/04,02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14,
60/15).

U Zagrebu,

Ime i prezime: Marta Borovec

Potpis

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
ZAGREB

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Potpisom potvrđujem kako sam ja, Marta Borovec, studentica Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu samostalno napisala rad na temu ***Povezanost elektroničkih medija s fizičkom aktivnošću djece osnovnoškolske dobi*** pod vodstvom mentorice dr. sc. Srna Jenko Miholić i kako se nisam koristila drugim izvorima osim onih navedenih u radu.

U Zagrebu,

Ime i prezime: Marta Borovec

Potpis
